

FINSKA

V VRHU

ZNANJA

2030

Finska v vrhu znanja 2030

Študija o prihodnosti izobraževanja

Poročilo finskega sindikata
vzgoje in izobraževanja OAJ¹

CENTER ZA ŠTUDIJ
EDUKACIJSKIH STRATEGIJ

Ljubljana, 2014

.....
1 Opetusalan Ammattijärjestö (OAJ).

Finska v vrhu znanja 2030

Naslov izvirnika Suomi osaamisen kärjessä 2030

Uredil Slavko Gaber
Predgovor in spremna beseda Pasi Sahlberg in Slavko Gaber
Prevod Nataša Mojškerc
Slovenski jezikovni pregled Tanja Modrijan

Založnik Center za študij edukacijskih strategij (CEPS),
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani
Za založnika Janez Krek, dekan
Izdajatelj Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, CEPS in
Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in
kulture Slovenije (SVIZ)

Oblikovanje naslovnice

Priprava Roman Ražman
Igor Cerar

Tisk

Naklada Formatisk d.o.o., Ljubljana
600 izvodov
Prva izdaja, prvi natis
Ljubljana, 2014

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37(480)

FINSKA v vrhu znanja 2030 : študija o prihodnosti izobraževanja :
poročilo finskega sindikata vzgoje in izobraževanja OAJ / [uredil Slavko
Gaber ; [predgovor in spremna beseda Pasi Sahlberg in Slavko Gaber ; prevod
Nataša Mojškerc]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Center za študij edukacijskih
strategij - CEPS, Pedagoška fakulteta, 2014

Prevod dela: Suomi osaamisen kärjessä 2030

ISBN 978-961-253-162-1

275760384

© SVIZ in CEPS, 2014

KAZALO

Pasi Sahlberg

Prihodnost vzgoje in izobraževanja na Finskem – premisleki o viziji OAJ	5
Finska v vrhu znanja leta 2030	9
1 Uvod	9
2 Temeljne vrednote izobraževanja in vzgoje	11
3 Vpliv dejavnikov sprememb na sistem edukacije v letih od 1996 do 2013	11
3.1 Izobraževalna politika	11
3.2 Gospodarstvo	19
3.3 Družbeni dejavniki	20
3.4 Ekologija	21
4 Vpliv dejavnikov sprememb na sistem edukacije v letih od 2014 do 2030	23
4.1 Izobraževalna politika	23
4.2 Gospodarstvo	25
4.3 Družbeni dejavniki	27
4.4 Tehnologija	28
4.5 Ekologija	29
5 Spreminjanje učiteljskega poklica	31
5.1 Cilj sprememb v učiteljskem poklicu	31
5.2 Nevarnosti spreminjanja učiteljskega poklica	37
6 Projekcije prihodnosti na različnih ravneh izobraževanja v letu 2030	41
6.1 Predšolska vzgoja – cilji	42
6.2 Predšolska vzgoja – nevarnosti	45
6.3 Osnovna šola – cilji	47
6.4 Osnovna šola – nevarnosti	49
6.5 Druga stopnja, skupni cilji	51
6.6 Poklicno izobraževanje – cilji	54

6.7	Gimnazija – cilji	56
6.8	Druga stopnja, skupne nevarnosti	58
6.9	Poklicno izobraževanje – nevarnosti	59
6.10	Gimnazija – nevarnosti	60
6.11	Visokošolsko izobraževanje – cilji	61
6.12	Visokošolsko izobraževanje – nevarnosti	67
6.13	Izobraževanje učiteljev – cilji	69
6.14	Izobraževanje učiteljev – nevarnosti	72
6.15	Izobraževanje odraslih in neformalno izobraževanje – cilji	73
6.16	Izobraževanje odraslih – nevarnosti	76
6.17	Osnovno izobraževanje iz umetnosti – cilji	77
6.18	Osnovno izobraževanje iz umetnosti – nevarnosti	79

Slavko Gaber

Prihodnost edukacije med starimi in novimi racionalnostmi	81
--	-----------

Imensko in pojmovno kazalo	93
-----------------------------------	-----------

*Pasi Sahlberg*¹

PRIHODNOST VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA NA FINSKEM - PREMISLEKI O VIZIJI OAJ

Izjemna uspešnost Finske na področju vzgoje in izobraževanja je postala ob začetku novega tisočletja široko poznana in o njej je bilo opravljenih veliko razmislekov.

Pomemben vidik zgodbe o finskih šolah predstavlja dejstvo, da sta globalni uspeh in slava prišla nepričakovano in v veliki meri nenačrtovano. Vse do objave prvih rezultatov raziskave PISA, ki so jih pri OECD predstavili konec leta 2001, je bil finski šolski sistem tarča nenehnih kritik. Zaposlovalci so se pritoževali nad pomanjkanjem večšin tistih, ki so končali šolo; univerzitetniki niso bili zadovoljni s temeljnim znanjem univerzitetnih študentov nasploh; nekateri učenci (ang. *pundits*) pa so edukacijski politiki, ki je temeljila na enakosti, očitali, da v šolah duši talente.

PISA je na Finskem spremenila vse. Kritični glasovi so postopoma potihnilni. Šolska oblast je začela verjeti, da je finski šolski sistem zares najboljši na svetu, politiki pa so se izogibali kritičnemu razpravljanju o tem biseru nacije. Na koncu so videli v povečanem mednarodnem zanimanju in povpraševanju po finskem izobraževanju novo poslovno priložnost še podjetniki. Nekateri med starejšimi v vrstah avtoritet na področju edukacije pa so bili zainteresirani za to, da bi uspešen finski sistem javnega izobraževanja (javno dobro) spremenili v dobičkonosen zasebni posel (zasebno dobro).

1 Finski strokovnjak za področje vzgoje in izobraževanja ter gostujoči profesor na univerzi Harvard. Pričujoči tekst je avtor napisal posebej za slovensko objavo poročila OAJ. Za njegov prispevek se mu zahvaljujemo (op. ur.).

Kaj vse to pomeni? Najprej in v največji meri je posledica finskega edukacijskega čudeža nesposobnost razumeti nujnost nenehne in pogumnega prenavljanja uspešnega sistema edukacije. Sčasoma, po prvem šoku, ki ga je povzročila PISA, so tisti, ki so na Finskem odgovorni za nacionalne edukacijske politike in razvoj, sprejeli, da se je Finska dejansko znašla v ospredju globalnega zanimanja na področju vzgoje in izobraževanja. V središču edukacijske oblasti in politike dejansko ni bilo nobenih spodbud za spremembe. Zdaj, ko Finska izgublja položaj vodilne na področju edukacije na svetu, postaja očitno, da je v ozadju te neprijetne realnosti status quo pristop do edukacije v vrhu političnega odločanja in vodenja.

Številni praktiki, raziskovalci, aktivisti in državljani so vztrajali pri zahtevi, da šolska oblast v Helsinkih to praznino v vodenju takoj zapolni. Ravnatelji šol so tako glasno zahtevali oblikovanje nove nacionalne in skupno sprejete vizije finske edukacije. Povsem upravičeno so izražali bojazen, da bodo ob odsotnosti vsebinsko dorečenega ter odločnega vodenja in vizije šole in posamezniki kmalu začeli izbirati lastne smeri in vizije, ki ne bodo v korist sistemu kot celoti. Na vrhu pa se – navkljub skrbem, ki so jih izražali mnogi – ni dosti spremenilo. Tako na ravni nacionalne politike še danes ni jasno, kakšna naj bi bila finska šola leta 2030.

Sindikata za polje vzgoje in izobraževanja (OAJ), edina poklicna povezava učiteljstva, se je odločil odgovoriti na to vprašanje prav spričo predstavljene praznine v vodenju in viziji. Mednarodno ni običajno, da bi učiteljski sindikat prevzel pobudo pri oblikovanju nacionalne edukacijske politike in pri predvidevanju zelene prihodnosti šol posamezne nacije. Ni treba posebej poudarjati, da so ta korak OAJ toplo pozdravili tako večina njegovih članic in članov ter tudi družba v celoti. Poročilo, ki ga imamo pred seboj, je tako rezultat številnih delavnic, pogovorov po vsej državi in elektronskih odzivov več sto državljanek in državljanov.

Čeprav bi morali to vrsto v prihodnost usmerjenega dela opraviti že pred časom, pomeni poročilo pravočasen prispevek k vse intenzivnejši nacionalni razpravi o šolanju (ang. *schooling*). V OAJ so se odločili v študiji osredotočiti na dva vidika: na trenutne razmere, ki so rezultat razvoja na Finskem od sredine 90. let minulega stoletja, in na zeleno prihodnost, kakršna naj bi bila leta 2030.

Pogled na prehojeno povzema trende in spremembe na metaravni na področjih, kot so družbena vprašanja, tehnologija, ekologija in, seveda, edukacijska politika. Analiza je kratka, ostra in relevantna ter ponuja dobro osnovo za pogled naprej s točke, na kateri se nahajamo danes. Sile sprememb, ki so oblikovale Finsko kot nacijo od njene članstva v EU, gledano v celoti predstavljajo neverjetno zgodbo o uspehu. Za vsakogar, ki želi resno razumeti finsko sago na področju vzgoje in izobraževanja, je pomembno, da se zaveda, da so s tem uspehom primarno povezane politike in odločitve, ki so bile sprejete v 90. letih prejšnjega stoletja.

Prihodnost Finske je v poročilu motrena z dveh vidikov: skozi pozitivni razvoj, ki vodi od tu do leta 2030, in skozi razvoj, ki temelji na mogočih nevarnostih. To je odličen način, ki pomaga tudi ljudem zunanaj Finske razumeti, kako občutljiva je ta družba v celoti za neugodne trende v razvoju. Kot zelo jasno pokaže poročilo, bo, karkoli se bo že zgodilo na Finskem, to pomembno določeno z zunanjimi dejavniki, mednarodno ekonomijo, globalno ekologijo, politikami na ravni Evropske unije in s tehnološkimi spremembami.

Želena prihodnost, kot jo vidijo finski učitelji in učiteljice, se naslanja na enakost, profesionalizem, kolegialnost in premišljeno vodenje. Prihodnost Finske je, kot sklene poročilo, odvisna od tega, kako dobro bo Fincem uspelo v prihodnosti zaščiti razmeroma visoko stopnjo enakosti dohodkov in pravičnost edukacije. Področje vzgoje in izobraževanja je dojeto kot odločilni igralec, ki naj bi ohranil Finsko kot eno najbolj izobraženih nacij in kot nacijo, v kateri je financiranje

edukacije dojeta kot investicija in ne kot strošek. To poročilo zavzame sistemski pogled na prihodnost edukacije kot moči (ang. *force*) v obliki, ki naj bi prinašala dobro vsem ljudem.

Velika prednost pričujočega dela, ki je bilo opravljeno pod vodstvom sindikata OAJ, je v tem, da pomaga Fincem² jasneje videti, kakšna bo naša prihodnost, če ne nehamo upati na najboljše in ne začnemo s strastjo, vztrajnostjo in odločnostjo te prihodnosti oblikovati.

2 Z objavo v slovenskem jeziku smo to priložnost dobili tudi v Sloveniji (op. ur.).

FINSKA V VRHU ZNANJA LETA 2030

1 UVOD

Izobraževanje, visoko izobraženi vzgojiteljice in vzgojitelji ter učiteljice in učitelji so povzdignili Finsko v skupino najbolj naprednih in najuspešnejših držav na svetu. Bili so ključni za razvoj, preobrazbo nacije in ustvarjalci virov – temelj duhovnega in gospodarskega blagostanja Finske. Brez njih ni mogoče graditi uspešne družbe prihodnosti in prav tako ne reševati njenih problemov. Izobraževanje in vzgoja bosta zato tudi v prihodnosti Finske predstavljali najpomembnejši investiciji.

Zahteve po znanju se nenehno večajo. Stopnjevale so se v zadnjih nekaj desetletjih in tako bo tudi v prihodnje. Razvoj tehnike, internacionalizacija in izzivi trajnostnega razvoja hitro spreminjajo družbo, delo in potrebe po znanju.

Finsko gospodarstvo bo tudi v prihodnje temeljilo na mednarodno konkurenčnemu izvozu. Le izvoz visokokakovostnega blaga in naprav ne bo več zadoščal. V tujino bo treba vse intenzivneje prodajati tudi inovativno, analitično in k rešitvam usmerjeno storitveno znanje. Večje povpraševanje na področju storitev domačih trgov bo zahtevalo več kvalificirane delovne sile. Da bi lahko zadovoljili te potrebe po znanju, je nujna velika investicija v vzgojo in izobraževanje.

V času druge vlade Mattija Vanhanena (2007–2010) so potekale razprave o tem, da bi za potrebe razvoja izobraževalnega in vzgojnega sistema¹ ustanovili delovno skupino za prihodnost. To kljub vsem

1 Finski pomenski par *koulutus-ja kasvatusjärjestelmä* bi bilo v slovenščino najpravilneje prevesti kot *vzgojno-izobraževalni sistem*, a bi pri tem zabrisali zanimivo dejstvo, da v finski ustreznici pomenskega para drugače kot v slovenščini izobraževanje (*koulutus*) skoraj zmeraj stoji pred vzgojo. V nadaljevanju bomo besedno zvezo *koulutus-ja kasvatusjärjestelmä* prevajali kot *sistem edukacije*.

prizadevanjem ni bilo izpeljano in tudi v aktualnem vladnem programu o tem ni nobenih smernic. V OAJ² smo se spričo pomembnosti vprašanja na zasedanju našega izvršnega odbora (26. in 27. 8. 2012) odločili, da bomo pripravili svojo študijo o prihodnosti edukacije ter ob tem oblikovali vizijo o prihodnosti znanja in sistema edukacije. Namen študije je zbrati in evalvirati dejavnike sprememb, ki bodo vplivali na izobraževanje in vzgojo do leta 2030, ter na njihovi podlagi opredeliti ciljno stanje, ki je *Finska v vrhu znanja v letu 2030*. Poleg tega so v študiji opredeljeni ukrepi, s katerimi naj bi začrtane cilje v prihodnjem 17-letnem obdobju dosegli. Dogajanje na področju izobraževanja in vzgoje pa je analizirano tudi v enako dolgem preteklem obdobju.

Študija o prihodnosti izobraževanja in vzgoje je nastajala v letih 2012 in 2013 na več delavnicah izvršnega odbora in sveta OAJ, v delovnih skupinah in komisijah organizacije ter v sodelovanju z različnimi interesnimi in partnerskimi skupinami. V poročilu so rezultati študije zbrani v šestih razdelkih, pri čemer uvodnemu delu v 2. razdelku sledi razlaga vrednotne podlage, na kateri temelji pričujoča študija, v 3. je prikazan vpliv ključnih dejavnikov sprememb na sistem edukacije v letih od 1996 do 2013, v 4. je ocenjen vpliv sprememb v letih od 2014 do 2030, v 5. razdelku napovedane spremembe v učiteljskem poklicu do leta 2030, v 6. pa je predstavljena vizija prihodnosti po posameznih stopnjah edukacije.

Dejavniki sprememb in njihov vpliv je obravnavan s pomočjo t. i. kategorizacije PESTE. V sklopu le-te so spremembe v delovnem okolju ocenjene z naslednjih zornih točk: (P) šolske politike, (E) ekonomije oziroma gospodarstva, (S) socialnih dejavnikov, (T) tehnologije in (E) ekologije. V središču preučevanja so ključni dejavniki sprememb, se pravi tehnologija, gospodarstvo in ekologija, ter področja, na katera ta pomembno vplivajo – na socialna razmerja in politiko.

.....
2 Kratica finskega sindikata vzgoje in izobraževanja: Opetusalan Ammattijärjestö (OAJ).

2 TEMELJNE VREDNOTE IZOBRAŽEVANJA IN VZGOJE

Izobrazba kot vrednota na sebi

Izobrazba ustvarja podlago za oblikovanje nove vednosti in za razpravo o vrednotah v družbi. Široka splošna izobrazba pomeni poleg instrumentalne vrednosti tudi vrednoto na sebi. Vzgoja in izobraževanje skrbita za ohranjanje kulturne tradicije in jo prenašata na prihodnje rodove. V šolstvu se kot finske vrednote poudarjajo veselje do učenja, spoštovanje lastnega znanja in znanja drugih ter vrednotenje dela in truda.

Pravičnost in enakopravnost

Finski sistem edukacije ponuja vsakemu posamezniku enake pogoje za izobraževanje ne glede na kraj njegovega bivanja in socioekonomski izvor. Izobraževanje vsem učencem omogoča kultiviranje, podporo in vodenje, pri čemer upošteva njihovo izhodiščno raven, izvor in individualne učne sposobnosti.

Prispevek k demokraciji, enakopravnosti in varnosti

Varno in stimulatивно edukacijsko okolje prispeva k občutku sodelovanja in pripadnosti skupini. Omogoča tudi srečevanje ljudi različnih izvorov, hkrati pa spodbuja k prevzemanju odgovornosti in tako ustvarja participatorno civilno družbo. Edukacijski sistem spodbuja sodelovanje šol in vrtcev z družinami, raznimi skupnostmi in izvajalci interesnih dejavnosti. Srečevanje različnih kultur ustvarja podlago za kulturno raznolikost, vse omenjeno pa pripomore k povečevanju tako duhovnega kot gospodarskega blagostanja.

Transparentno in odgovorno financiranje

Vse ravni edukacije morajo biti večinoma financirane iz javnih sredstev, izdatki morajo biti transparentni, finančna transparentnost pa prispeva k odgovorni rabi virov. Le-to usmerjajo jasni kvalitativni

in kvantitativni cilji. Ob tem je treba spodbujati tudi stalen razvoj učiteljstva in sistema edukacije.

**Ekološki, socialni, gospodarski in
kulturni trajnostni razvoj**

Izobraževanje vpleta v delovanje posameznika in družbe vrednote trajnostnega razvoja. Prihodnje rodove Finska pripravlja na to, da se bodo sposobni spoprijeti z izzivi trajnostnega razvoja, vzgoja in izobraževanje pa aktivno pripomoreta k udejanjanju trajnostnih rešitev.

3 VPLIV DEJAVNIKOV SPREMENB NA SISTEM EDUKACIJE V LETIH OD 1996 DO 2013

3.1 IZOBRAŽEVALNA POLITIKA

K idealu enakopravnosti

V obdobju preteklih sedemnajstih let sta bila temelja finske izobraževalne politike izobraževalni ideal enakopravnosti in kultura zaupanja. Finska uspešnost v različnih mednarodnih raziskavah in na tekmovanjih je potrjevala, da je ta usmeritev pravilna. Z raziskavami PISA v letih 2000, 2003 in 2006 je bilo znanje finskih osnovnošolcev predstavljeno vsem. Rezultati naslednjega cikla te raziskave, tj. PISA 2009, so pokazali, da se je znanje finskih 15-letnikov poslabšalo, leta 2012 pa so bili njihovi dosežki še slabši. Učenci, ki so se šolali v poklicnih programih, so bili zelo uspešni v tekmovanjih iz poklicnih spretnosti *WorldSkills in EuroSkills*. Zadnje mednarodno priznanje finskega znanja pa so bili odlični dosežki finskih odraslih v raziskavah OECD in PIAAC.

Osnovno šolanje je težilo k spodbujanju enakopravnosti v izobraževanju, med drugim tudi z reguliranjem izbire učnih predmetov učencev ter z organiziranjem splošne, intenzivne in posebne podpore. V sistem sta bila vključena tudi plačljivo jutranje varstvo in podaljšano bivanje, ki sta bila za občine nezavezujoča. Marsikje so ju organizirali v sodelovanju s podjetji ali pa z organizacijami iz tretjega sektorja. Cilj razvojnega dela je bil združiti in poenotiti osnovnošolsko dejavnost. Pomembno je bilo tudi prizadevanje za to, da bi čim boljše izkoristili talente.

Vsi otroci upravičeni do dnevnega varstva

V predšolski vzgoji sta bili najpomembnejši reformi, vpeljani v tem obdobju, t. i. osebna pravica do dnevnega varstva (1996) in reforma male šole (2001). Vsi otroci so dobili pravico do dnevnega varstva, spreminjati pa se je začela tudi njegova struktura. Odločitev

je bila sprejeta v parlamentu, med drugim kot posledica zahtev zelo vplivne ženske mreže in organizacij. Izobraževanje vzgojiteljic in vzgojiteljev predšolskih otrok³ je začelo potekati na univerzah, kjer se je oblikoval profil profesorja predšolske vzgoje. To je prispevalo tudi h krepitvi raziskovanja tega področja. Zaradi omenjenih odločitev se je namesto o dnevnem varstvu začelo govoriti o predšolski vzgoji, se pravi o vzgoji, ki jo izvajajo usposobljeni vzgojiteljice in vzgojitelji. V začetku leta 2013 sta dnevno varstvo in predšolska vzgoja prešla pod okrilje edukacijske državne administracije.

Na Finskem je bila vzpostavljena tudi t. i. mala šola, ki jo obiskuje že 98 odstotkov starostnega razreda in bo od leta 2015 naprej obvezna. Kljub temu je v predšolsko vzgojo na Finskem vključenih le približno polovica otrok, medtem ko je to povprečje v državah OECD približno 80 odstotkov. Z vidika mednarodne primerjave – če ob tem ne upoštevamo nordijskih držav – se šolanje na Finskem začne precej pozno. Z vpeljavo reform predšolske vzgoje so si zato prizadevali za razvoj in krepitev strukturirane vzgoje predšolskih otrok, ki bi pripomogla k zmanjšanju razlik v razvoju, ki so posledica okoljskih vplivov. Številne mednarodne raziskave so pokazale, da se investicije v predšolsko vzgojo gospodarsko in drugače splačajo najbolj od vseh.

Osnovno izobraževanje v umetnosti – priložnost razviti talent

Leta 1998 sta začela veljati zakon in uredba o osnovnem izobraževanju na področju umetnosti, ki sta bistveno izboljšala možnosti otrok in mladih, da razvijejo svoje talente in interese. Nadomestila sta prejšnji zakon in uredbo o glasbenem izobraževanju. Osnovno

3 Finci za vzgojiteljico ali vzgojitelja predšolskih otrok ne uporabljajo izraza *kasvattaja*, ki bi sicer v neposrednem prevodu pomenil vzgojiteljico ali vzgojitelja, temveč izraz *lastentarhanopettaja*, ki v dobesednem prevodu pomeni učitelja ali učiteljico v vrtcu. Finci imajo torej tudi v predšolski vzgoji *učitelje in učiteljice*, kar morda ni povsem nepovezano s poprej omenjenim dejstvom, da v pomenskem paru *koulutus-ja kasvattusjärjestelmä* uporabljajo na prvem mestu prav izobraževanje (torej izobraževalni in vzgojni sistem). V nadaljnjem besedilu skladno s stanjem v slovenskem prostoru uporabljamo izraz vzgojiteljica in vzgojitelj (opomba prev.).

izobraževanje na področju umetnosti ponuja – večinoma otrokom in mladim – ciljno usmerjeno, po ravneh napredujoče izobraževanje ter drugo dopolnilno in dodatno izobraževanje. V to izobraževanje je vključenih že več kot 135.000 učencev in rezultati so vidni tako na državni ravni kot tudi mednarodno. Področja pouka so glasba, ples, izrazna umetnost (cirkus in gledališče), vizualna umetnost (arhitektura, avdiovizualna umetnost, slikarstvo in ročno delo) in besedna umetnost. Iz njih je mogoče opraviti temeljni ali dodatni učni program skoraj kjerkoli v državi. Z osnovnim izobraževanjem v umetnosti je tesno povezana tudi predšolska vzgoja, pouk pa je v čedalje večji meri na razpolago tudi odraslim.

Bolj poenotene strukture in individualizirane možnosti

Že v začetku 90. let smo v osnovnih šolah in na drugi stopnji izobraževanja opustili inšpekcijo šol in učnega gradiva ter namensko financiranje. Od normativnega nadzora⁴ (fin. *normiohjaus*) smo prešli k nadzoru s pomočjo informiranja in posredovanja znanja⁵ (fin. *informaatio-ohjaus*). Številni zakoni so bili nadomeščeni z leta 1998 sprejetimi novimi šolskimi zakoni: za vsako izobraževalno raven posebej sta bila sprejeta zakon in dopolnjujoča uredba. V tem stoletju je nadzor s pomočjo informiranja in posredovanja znanja postal bolj učinkovit tudi s pomočjo posebnih ciljno usmerjenih projektnih financiranj. Za osnovno šolo sta bili pomembni dve odločitvi o razdelitvi učnih ur ter od leta 2006 naprej uporabljani novi učni načrti. Nove osnovne šole so na Finskem v glavnem gradili kot upravno poenotene, s čimer je bila ukinjena meja med nižjo in višjo stopnjo.

.....
4 *Normiohjaus* pomeni upravljanje, usmerjanje in nadzorovanje s pomočjo zavezujočih, uradnih, formalnih pravil, zakonov in uredb. V nadaljevanju uporabljamo izraz *normativni nadzor*. (opomba prev.)

5 *Informaatio-ohjaus* pomeni poskus vplivanja na dejavnike preko informiranja in posredovanja znanja, na primer razultatov raziskav, priporočil, načrtov, poročil in z zavzemanjem načelnih stališč. Te vrste nadzor ne pomeni odredb niti ne obveznosti in sankcij, temveč je po naravi nezavezujoč. V nadaljevanju uporabljamo izraz *nadzor s pomočjo informiranja in posredovanja znanja* (opomba prev.).

Gimnazija je bila temeljito prenovljena v 90. letih, ko se je začel pouk v obliki kreditnega sistema po obdobjih. Pri tem so bili odpravljene tradicionalni razredi oziroma letniki. Matura je bila kot zaključni izpit za gimnazijo prenovljena tako, da jo je mogoče opravljati razdeljeno v več zaporednih rokih. Leta 2005 so k obveznim predmetom na maturi dodali nove opcije, leto zatem je bil izpit *Reaalikoe*⁶ prenovljen tako, da se vsak predmet preverja posebej. Reformirana gimnazija je omogočila boljše sodelovanje na drugi stopnji edukacije, povečale pa so se tudi možnosti za individualizirane učne poti.

Na drugi stopnji je bila v omenjenem obdobju vpeljana možnost pridobiti dve spričevali. To pomeni, da je bilo mogoče istočasno opraviti maturo in pridobiti poklicno izobrazbo. To je delu učencev omogočilo več izbire, čeprav je število tistih, ki so dosegli oboje, ostalo skromnejše, kot je bilo pričakovano. Pravica svobodnega prijavljanja na gimnazije, specifični učni načrti za posamezno šolo in individualno profiliranje gimnazij so vodili k temu, da so slednje začele tekmovati za učence. Da bi zmanjšali stroške in zagotovili pestro učno ponudbo, se je v velikih mestih pouk začel koncentrirati v velikih gimnazijah. V majhnih krajih so v gimnazije še naprej prihajali učenci iz bližnje okolice in mreža gimnazij se je ohranila brez večjih sprememb. Majhne gimnazije so velikokrat delovale v istih zgradbah kot višje stopnje osnovnih šol, pogosto so bili isti tudi učitelji. Majhne vaške šole so pogosto predstavljale simbol ohranitve vasi, gimnazije pa so bile prepoznavni znak neodvisnosti manjših mest in središč.

Okrepitev povezovanja s trgom dela v poklicnem izobraževanju

V poklicnem izobraževanju mladih smo na Finskem leta 1998 začeli z učenjem na delovnem mestu kot obvezno učno metodo, na

6 *Reaalikoe* je bil do leta 2006 eden od izpitov na maturi. Pri njem se je naenkrat preverjalo znanje iz vseh predmetov, razen matematike in jezikov (torej znanje iz religije, svetovnega nazora, psihologije, filozofije, zgodovine, sociologije, fizike, kemije, biologije, geografije in zdravstva). Po reformi iz leta 2006 se znanje posameznih predmetov preverja z izpiti za vsak predmet posebej (opomba prev.).

področju ocenjevanja pa je bilo leta 2006 vpeljana ocenjevanje s t. i. predstavitvami poklicnih kompetenc. Organizatorje poklicnega izobraževanja smo usmerili k vzpostavitvi velikih poklicnih šol, ki omogočajo učenje na več različnih poklicnih področjih. Število manjših izvajalcev poklicnega izobraževanja se je kot posledica te strategije drastično zmanjšalo, poklicno izobraževanje pa je zdaj precej centralizirano. S spremembami na tem področju so si šolske oblasti prizadevale za to, da bi bilo izobraževanje bolj prilagojeno trgu dela in da bi poklicno izobraževanje postalo še privlačnejše. Omenjeni cilj je bil uspešno dosežen, saj se za poklicno šolanje zdaj odloči več kandidatov in kandidatk, kot je prostih mest. Skladno z zapisanim se je zmanjšalo zanimanje za gimnazije. Vrednote mladih so se spremenile, tako da maturitetnega spričevala ne cenijo več nujno bolj kot poklicnega. Medtem ko se je na gimnazijo v začetku tega stoletja vpisalo približno 60 odstotkov starostnega razreda, se zdaj šola v njih približno pol starostnega razreda. Cilj reform je bil, da bi postalo poklicno izobraževanje bolj prožno in da bi pouk bolj ustrežal spreminjajočim se potrebam trga dela.

Prenovljena mreža visokih šol

Največja sprememba, ki je bila vpeljana v izobraževalni sistem v letih od 1991 do 2013, je bila ta, da so visoke strokovne šole poleg univerz postale sestavni del visokošolskega sektorja. Z Bolonjsko deklaracijo je bilo oblikovano skupno evropsko visokošolsko polje in ob tem je bil tudi na Finskem prenovljen celotni visokošolski sistem.

Vse univerze so postale samostojne pravne osebe – javnopravne institucije oziroma fundacije, njihovo število se je po reformi zmanjšalo. Leta 2010 je začel veljati zakon o univerzi, ki je okrepil finančno in upravno avtonomijo univerz. Kljub temu se je takoj po začetku reforme financiranje zmanjšalo. Prenova univerze tako ni pripomogla k izboljšanju kakovosti poučevanja in raziskovanja, niti niso bila za dvig kakovosti poučevanja in učne ponudbe zagotovljena potrebna dodatna sredstva. Pri vodenju univerz je Finska prekinila s tradicijo akademske skupnosti ter prešla k modelu vodenja, ki se uporablja

v podjetništvu. Univerzitetne in visokošolske knjižnične storitve ter krajevne enote so se združile, delujoče enote izobraževanja učiteljev pa so bile ukinjene. Na visokih strokovnih šolah še poteka reformiranje položaja pravne osebe, zakonodaje in modela financiranja. V prihodnje bodo vse visoke strokovne šole postale delniške družbe. V zadnjih letih so se pogoji za delovanje visokih strokovnih šol poslabšali spričo dotedaj še nevidenih, velikih rezov v financiranje. Ob tem je treba poudariti, da so bili njihovi viri že od samega začetka v nesorazmerju z njihovimi nalogami.

Namen reform visokega šolstva je bil razviti in ohraniti mednarodno konkurenčnost Finske ter povečati učinkovitost visokih šol. Cilj je bil povečati delež visoko izobražene populacije na raven, primerljivo z drugimi razvitimi postindustrijskimi družbami, ter izboljšati znanje populacije.

Izobraževanje odraslih kot razvijanje sposobnosti za delo

V omenjenem obdobju se je pomembno spremenilo organiziranje izobraževanja odraslih. Številne poklicne šole za odrasle so postale del večjih poklicnih šol, skladno s tem pa so mnoge gimnazije za odrasle postale del običajnih gimnazij. Ob tem se je v obravnavanem obdobju število ljudskih šol zmanjšalo za skoraj sto. Izobraževanje odraslih smo si na Finskem prizadevali razvijati s številnimi različnimi programi, na primer Noste, VSOP (znanje in kompetence neformalnega izobraževanja) in AKKU (prenova celotnega poklicno usmerjenega izobraževanja).

Leta 1994 so v poklicnih šolah za odrasle začeli s t. i. sistemom priznavanja poklicnih kompetenc. Po počasnem začetku se je število slušateljev, ki so se tega programa udeležili, povečevalo in leta 2010 jih je bilo že več kot 50.000. Dolgo stabilen finančni položaj izobraževanja odraslih in neformalnega izobraževanja je doživel velik pretres v drugem desetletju tega stoletja, ko so se razpoložljiva sredstva za to področje drastično zmanjšala.

S prenovno izobraževanja odraslih smo si prizadevali za izboljšanje zaposlitvenih možnosti ter za ohranjanje in razvoj sposobnosti za delo delovno aktivne populacije. Kvantitativni cilji sistema priznavanja poklicnih kompetenc so tako že preseženi. V prihodnje bo ob tem, ko je področje deležno drastičnega zmanjševanja sredstev, predstavljalo velik izziv ohraniti in dodatno razviti dobro začeto delo.

3.2 GOSPODARSTVO

Zaradi gospodarske krize v 90. letih minulega stoletja je Finska še leta 2000 namenila za šolstvo le približno 5 odstotkov bruto domačega proizvoda, kar je bilo manj od povprečja v državah OECD. Leta 2010 je delež že dosegel približno 6 odstotkov BDP in je bil malo nad povprečjem držav OECD.

Ob koncu obravnavanega obdobja je bil javnofinančni položaj spet slab, saj prihodki niti v daljšem obdobju niso več pokrivali izdatkov. Kot posledica finančne krize v letih 2008 in 2009 je izvoz drastično upadel, prejšnja raven pa ni bila dosežena niti ob ponovni rasti svetovne trgovine. Hkrati se stopnja ekonomske odvisnosti na dolgi rok spreminja zelo neugodno, kar povzroča dolgoročno nevzdržnost javnih financ. Delovna mesta in davkoplačevalci so se v tem času še dodatno skoncentrirali v lokalnih centrih rasti. Občine zunaj teh središč niso imele več dovolj sredstev za zagotavljanje storitev in med posameznimi občinami so se pojavile velike razlike v zmožnostih pokriti stroške organizacije pouka. Od začetka krize v 90. letih minulega stoletja je tako potekalo nenehno ukinjanje šol, njihova povprečna velikost pa se je povečevala.

Posledica krize v 90. letih preteklega stoletja je bilo obsežno začasno odpuščanje učiteljev na različnih stopnjah izobraževanja, leta 1998 je na primer 47 občin poročalo o povprečnem dvotedenskem začasnem odpuščanju učiteljev, začasno odpuščanje pa je spet sledilo leta 2013. V nekaterih občinah so v osnovnem šolstvu poleg začanega

oduščanja zmanjšali tudi število učnih ur, povečali velikost skupin in skrčili delovanje krožkov, zmanjšali so število šol, izobraževanje otrok s posebnimi potrebami pa združili s splošnim izobraževanjem. Podobno so v gimnazijah skrčili ponudbo kurzov in zmanjšali število učnih ur. V poklicnih šolah se je finančno varčevanje odrazilo pri zmanjšanju kontaktnih ur. V obravnavanem obdobju se je tako količina kontaktnih ur zmanjšala z 38 ur na teden na 28. Ob koncu istega obdobja so bili pogoji za delo na visokih šolah podobno slabi zaradi občutnega zmanjšanja sredstev.

3.3 DRUŽBENI DEJAVNIKI

V preteklih sedemnajstih letih so na Finskem potekale intenzivne notranje selitve – ljudje so se premikali v razvijajoča se središča. V državi so tako nastala območja, na katerih je zelo zahtevno organizirati kakovostne javne storitve.

Finska je v tem obdobju postala bistveno bolj multikulturna na vseh ravneh izobraževanja. Čedalje več učencev prihaja iz drugih kultur, njihovo znanje tako finščine kot maternega jezika pa je pomanjkljivo.

Delež učencev s posebnimi potrebami glede na celotno število učencev se je močno povečeval vse do leta 2010, ko se je po spremembi sistema financiranja število otrok s posebnimi potrebami začelo zmanjševati.

V zadnjem času je bilo v vrednotni usmerjenosti družbe mogoče zaznati vse več individualizma in vse manj solidarnosti. Vrednotni svet je mozaičen in okrepile so se t. i. trde vrednote. Družbene odločitve smo začeli čedalje bolj utemeljevati s kratkoročnimi gospodarskimi argumenti.

Tehnologija

Finska je že nekaj let na poti v digitalno dobo. V osnovnih šolah in gimnazijah so od leta 2000 klasične šolske table nadomestile t. i. pametne table, v poklicnih šolah pa se je uporaba informacijske tehnologije in medijev pri poučevanju začela že prej. Pri razvijanju elektronskih učnih materialov in metod so bili storjeni odločni koraki naprej: Youtube, 3D-aplikacije in e-knjige. Socialni mediji so prodrli v vsakdanjik mladih in delno tudi v šolo. Spletna pedagogika je kot tehnična možnost obstajala že ob koncu 90. let minulega stoletja, a so jo zares začeli uporabljati predvsem na visokošolski ravni. Finske izobraževalne institucije so bile v 90. letih preteklega stoletja pionirji uvajanja informacijske tehnologije in medijev v poučevanje in učenje, toda po prehodu tisočletja je ta razvoj začel izzvenevati. Posledično veliko mladih meni, da je tehnologija v izobraževalnih ustanovah za v muzej. Ob tem se je stanje zgradb – na stotine vrtcev in šol – poslabšalo, tako da problemi s prezračevanjem in plesnijo že ogrožajo zdravje učencev in delavcev.

3.4 EKOLOGIJA

Cilj trajnostnega razvoja je zagotoviti prihodnjim rodovom enako dobre ali boljše razmere za delovanje, kot jih imajo zdajšnje generacije.

Položaj ekološkega, družbenega in gospodarskega trajnostnega razvoja se je v učnih vsebinah izobraževanja in vzgoje okrepil. Zelena zastava, tj. finsko društvo za okoljsko vzgojo, deluje v številnih vrtcih in osnovnih šolah.

4 VPLIV DEJAVNIKOV SPREMENB NA SISTEM EDUKACIJE V LETIH OD 2014 DO 2030

4.1 IZOBRAŽEVALNA POLITIKA

Evropska dimenzija

V Evropi bodo organizacije s področja izobraževanja predstavljale ključne zagovornike ustrezne višine sredstev za javno izobraževanje. Vloga sindikatov ne bo samoumevna, temveč se bodo morali le-ti, ko bodo vlade oblikovale edukacijsko politiko svojih držav, zmeraj znova boriti za svoj položaj v razpravi. Mednarodna solidarnost med učitelji bo tako pomembna za zagotavljanje sredstev v polju izobraževanja.

V središču bo znanje

Cilj vlade Jyrkija Kataina (2012–)⁷ je bil, da bi Finci do leta 2020 postali najbolj izobražena nacija. Uresničitev sicer ambicioznega načrta je preprečilo uravnoteževanje javnih financ. Po zmanjševanju sredstev ob začetku tega desetletja smo Finci spoznali, da je treba z varčevanjem v izobraževanju in vzgoji prenehati, v to področje pa naj bi začeli ponovno več vlagati v tretjem desetletju tega stoletja. Da bi dosegli načrtani cilj, si bo Finska takrat ponovno upala dodatno investirati v vzgojo, izobraževanje in raziskovanje, saj sta bili prav ti področji v preteklosti ključni za to, da je dobila mesto v skupini najbolj naprednih in najuspešnejših držav na svetu.

Kako uspešno dosegamo cilje, bomo ovrednotili glede na uvrstitev pri preverjanju znanja mladih in odraslih v državah OECD, z znižanjem števila tistih, ki ne končajo šole, in s tem, kolikšen bo delež

⁷ Premier Katainen je maja 2014 sporočil, da po junijskem kongresu stranke ne bo več predsednik Nacionalne koalicije. Stranka je junija izvolila novega predsednika Alexandra Stubba, ki je oblikoval novo vlado. Predsednik Sauli Niinistö je sprejel odstop Kataina 16. 6. 2014, Stubbova vlada pa je začela z delom nekaj dni pozneje, 24. 6. 2014 (op. prev.).

visoko izobraženih mladih ter visoko izobraženih ljudi v delovni dobi. Obenem bomo ocenjevali, kako uspešno se zmanjšujejo razlike v znanju med spoloma, udeležbo obeh spolov na različnih področjih izobraževanja in zmanjševanje socialne reprodukcije v edukaciji.

Da bi dosegli načrtane cilje, bo treba v sklopu sektorja edukacije investirati v tri področja, in sicer v sodelovanje, enakopravnost in učinkovitost.

Sodelovanje brez meja

Sodelovanje in povezovanje bo ustvarilo novo kulturo delovanja ta pa bo porajala inovacije. Sodelovanje med različnimi stopnjami izobraževanja in med izobraževalnimi institucijami, trgov del in ostalo družbo bo temelj za kakovostno znanje, izobraževanje in raziskovanje. Nove strukture samoorganiziranja bodo za razvoj znanja in poučevanja ter vodenje organizacij predstavljale izziv in bodo zahtevale nove rešitve. Delovanje v omrežjih bo zahtevno, zato bomo vlagali v preučevanje in razvijanje struktur povezovanja.

Enakopravnost in zaupanje kot vrednoti na sebi

V obdobju od leta 2014 do 2030 bo velik izziv za edukacijsko politiko zagotavljanje enakopravnosti v izobraževanju in ohranjanje zaupanja v edukacijo. Vzgoja in izobraževanje bosta strateško tako pomembna, da bo prizadevanje za enakopravnost v izobraževanju načrtno. Prizadevali si bomo zaustaviti povečevanje krajevnih, socialnih in kulturnih neenakosti na področju edukacije. Da bi to dosegli, bomo uporabili normativni nadzor.

Individualizem in potrebe trga dela močno v ospredju

V četrtem desetletju tega stoletja bo ostalo še naprej pomembno, da ima vsak posameznik, tudi otrok, pravico do izbire in tudi možnost izbire. Na začetku tega obdobja se bodo zato pojavili pritiski, da naj bo tudi na Finskem omogočeno tekmovanje med šolami za učence.

Potrebe trga dela bodo predstavljale izziv za tradicionalno splošno izobraževanje in univerzitetno izobraževanje. Ob običajnem šolanju bo vse več izobraževanja potekalo tudi na delovnem mestu.

Evropska unija bo povečala pritiske za uskladitev celotnega sistema izobraževanja. To smo na Finskem v visokošolskem in poklicnem izobraževanju opravili že v minulem obdobju, in to kljub temu, da je usklajevanje potekalo le na osnovi priporočil EU.

V letih od 2014 do 2030 naj bi učne načrte predšolske vzgoje in splošnega izobraževanja prenovili vsaj dvakrat, pri čemer je prva prenova, predvidena za leto 2016, že v pripravi. Temelje učnega načrta osnovnošolskega izobraževanja bomo pripravljali istočasno z osnovami učnega načrta osnovnega izobraževanja na področju umetnosti.

Lahko da bo hitro spreminjanje družbe zahtevalo še hitrejšo prenovu učnih načrtov, kot smo je bili na Finskem vajeni že do zdaj. V poklicnih šolah smo že priča fleksibilnejšemu prenavljanju programov (razvoj sistema programov poklicnega izobraževanja – TUTKE).

4.2 GOSPODARSTVO

Omejen razvoj gospodarstva

Pričakovati je, da bo še posebno v prvih letih obravnavanega obdobja gospodarsko stanje v državi in občinah zahtevno. Izdatke za izobraževanje bomo na Finskem zmanjševali z omejevanjem porabe za vzdrževanje objektov in z zmanjševanjem stroškov za osebe.

Pojavljali se bodo vse večji pritiski na vrtce in izobraževalne ustanove, da bi povečali število uporabnikov in boljše izkoristili prostore. To pomeni, da bomo zapirali majhne in srednje velike šole.

S približevanjem letu 2030 se bo stopnja ekonomske odvisnosti še naprej povečevala, pritiski po povečanju izdatkov za socialo in zdravstvo

pa bodo vse intenzivnejši. Dolgoročne napovedi kažejo, da gospodarstvo ne bo več bistveno raslo, hkrati pa ne bo mogoče več zvišati obdavčenja. Največji izdatek javnih financ bodo predstavljali stroški za socialo in zdravstvo. V letih od 2014 do 2030 bo Finska zmanjšala obseg javnih storitev in socialnih transferjev. Največji izziv v gospodarstvu bo predstavljala poskus javne odhodke in prihodke uskladiti tako, da bosta izobraževanje in vzgoja lahko še naprej delovala kot gonilo razvoja. Na finskih univerzah bomo začeli z raziskovanjem in izobraževanjem o vplivih edukacije na gospodarstvo, s čimer bomo zagotovili temelje in spodbudili vlaganje v izobraževanje.

Finančni vložki v izobraževanje in vzgojo

Do leta 2030 bo Finska polje edukacije razumela kot ključno in celo najpomembnejšo investicijo v prihodnost in ne le kot strošek. V edukacijo bo država pripravljena vlagati tudi finančno, saj bo verjela v njen pozitiven vpliv na gospodarski razvoj in razvoj družbe na splošno. Hkrati bosta imela vzgoja in izobraževanje vse pomembnejšo vlogo pri preprečevanju in reševanju socialnih, gospodarskih in ekoloških problemov. Z njuno pomočjo bomo preprečevali izključevanje mladih, pospeševali zaposlovanje posameznikov brez služb, izboljševali blagostanje na delovnem mestu, reševali ekološke izzive ter skrbeli za upokojujence in starostnike. Hkrati bodo vodenje in načini dela v izobraževanju in vzgoji postali finančno učinkovitejši.

Vodenje edukacijskih skupnosti bo še naprej temeljilo na razumevanju logike polja in zaupanju v učiteljski poklic. Delitev dela med državo in občinami na področju vzgoje in izobraževanja bo jasna. Tako bo Finska čedalje večji delež finančnih virov porabila za temeljno nalogo, torej za poučevanje in usmerjanje. Namesto da bi zmanjševali sredstva kot v 90. letih prejšnjega stoletja, bomo poiskali nove, stroškovno učinkovitejše rešitve. Pri tem bosta imeli pomembno vlogo nova tehnologija in kultura individualne odgovornosti državljanov in državljanov.

Edukacijska politika bo še naprej tesno povezana s splošnopoličnimi cilji, predvsem z upravljanjem z javnimi financami, hkrati pa bodo razumljeni njeni pozitivni vplivi na gospodarstvo. Delovanje na formalni ravni bo čedalje zahtevnejše in bolj zapleteno, zato bo prisotnega vse več delovanja preko neformalnih mrež ter samostojnega vpeljevanja sprememb in novosti. Izziv bo predstavljalo financiranje šol. Pri tem se poraja vprašanje, ali bo izobraževalnim ustanovam dovoljeno, da samostojno zbirajo denar, in tudi vprašanje, ali bo del izobraževanja postal plačljiv.

4.3 DRUŽBENI DEJAVNIKI

Aktivna in odgovorna družba

S približevanjem letu 2030 bosta postajali krajevna in kulturna raznolikost vse večji, fragmentacija in razlike v družbi pa bodo prepoznane kot novi izzivi. Pri spoprijemanju z njimi bodo ljudje čedalje bolj zaupali podpori in pomoči prijateljev in znancev. Z veseljem bodo delovali preko svojih mrež, zato se bo zmanjšal pomen tradicionalnih avtoritet. Ob tem po treba najti odgovor na vprašanje, kako ohraniti zaupanje v družbo in kako sodelovati onstran različnih socialnih in kulturnih meja. Razviti bo treba možnosti za aktivno sodelovanje državljanov.

Kulturna raznolikost kot bogastvo in izziv

Ena bistvenih nalog sistema edukacije bo s pomočjo defragmentacije in integracije delovati kot protisila družbeni polarizaciji. To bo mogoče, če bodo imeli za izobraževanje vsi enake možnosti, in sicer ne glede na kraj bivanja in socialnoekonomski izvor. Varo in spodbudno izobraževalno in vzgojno okolje bo prispevalo k prevzemanju odgovornosti tudi s pomočjo vzajemnega učenja. Spodbujanje sodelovanja med izobraževalnimi in vzgojnimi skupnostmi ter družinami in družbo kot celoto bo povečalo možnosti vplivanja na učne oddelke in vrtce. Hkrati bosta omogočena srečevanje in interakcija med različnimi kulturami. Kulturna raznolikost bo dojeta

kot bogastvo in bo v odkriti interakciji prispevala h gospodarskemu razvoju in družbeni blaginji. Ob tem bo pomembna naloga izobraževanja opraviti izbor finske kulturne tradicije in jo prenesti na prihodnje rodove. V šolah bo vse več učencev, ki bodo prihajali iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij. Pri integraciji se bodo šole soočale z novimi vprašanji in izzivi, še posebno takrat, ko bodo starejši sorojenci otroka ali mladostnika že zunaj polja izobraževanja in dela.

Zaradi hitrega upokojevanja nacije se bo Finska na nekaterih področjih trga dela soočila s pomanjkanjem delovne sile. Reševanja problema naj bi se lotili s pomočjo priseljavanja. Rast priseljavanja in predvsem preseljavanje sredi izobraževalne poti bo v izobraževanju zahtevalo nove rešitve. Bo morda to vodilo k fleksibilnosti ponudbe osnovnošolskih programov?

4.4 TEHNOLOGIJA

Nove splošne spretnosti

Tehnologija se bo najhitreje razvijala na področju informatike, medijev, materialov in biotehnologije. Leta 2030 bo uporaba aplikacij informacijske tehnologije enako pomembna nacionalna veščina, kot so branje, pisanje in računanje. Umetna inteligenca in robotika bosta zelo navzoči tudi v storitvenem sektorju, zaradi česar bo nekaj strokovnih in storitvenih del avtomatiziranih. S t. i. storitvami e-demokracije bo Finska zmanjševala birokracijo in spodbujala sodelovanje državljanov pri družbenih zadevah. Težave je pričakovati z zabrisovanjem meja med realnostjo in virtualnimi svetovi, z marginalizacijo, povezano z elektronskimi storitvami, neenakopravnostjo in t. i. e-nadlegovanjem. V ospredju bodo vprašanja kredibilnosti, obilja informacij ter problem varnosti le-teh. V nadzor in uporabo informacijske tehnologije bo zato vložena veliko dela na vseh ravneh izobraževanja.

Novo znanje, novi poklici

Do leta 2030 bodo naloge zgoj izvedbenega značaja skoraj povsem izginile iz finskega izvoznega gospodarstva. Slednje bo temeljilo na inovativnem, analitičnem in k rešitvam usmerjenem znanju. Izvozno gospodarstvo bo temeljilo na materialih, energiji, bio in informacijski tehnologiji ter igrah in programih. Problemi stranke se bodo reševali fleksibilno in prilagojeno njenim potrebam. K proizvodom izvoznega gospodarstva bodo spadale tudi socialno-zdravstvene storitve. Temelj finskega izvoznega gospodarstva bodo visokokakovostni izdelki, storitve in koncepti, s pomočjo katerih bomo načrtovali, upravljali in uresničevali proizvodne procese. Leta 2030 bo vlaganje v izobraževanje na področju tehnologije – z vidika strateških polj, kot so zelene tehnologije – na mednarodno vrhunski ravni.

4.5 EKOLOGIJA

Radikalna sprememba globalnega življenjskega okolja

Številni globalni ekološki problemi, kot so zmanjševanje biotske raznolikosti, ogrevanje podnebja in pridobivanje čiste sladke vode, bodo do leta 2030 postali še bolj pereči. Zaradi nestabilnosti globalne politike se bodo odražali tudi na Finskem. Na številnih gosto naseljenih področjih sveta bo hitro spreminjanje življenjskega okolja povzročalo socialne pritiske, saj se bo oskrbovanje s hrano, vodo in energijo zaostriilo.

Reševanje ekoloških problemov z izobraževanjem

Vzgojni in izobraževalni sistem bo imel v letih od 2014 do 2030 odločilno vlogo pri reševanju ekoloških izzivov in problemov družbe ter pri prilagajanju nanje. To bo prispevalo k zavedanju in razumevanju trajnostnega razvoja in ekoloških vzročno-posledičnih zvez. Edukacijski sistem bo hkrati pionir ekološkega delovanja. Aktivno bo prispeval k učinkoviti rabi materialov in energije ter upoštevanju ekološkega odtisa tako na ravni posameznika kot tudi celotne družbe.

Finska si bo prizadevala postati model države socialne trajnosti, kar se bo odražalo tudi v poudarjanju enakopravnosti, pravičnosti in solidarnosti. Socialna trajnost namreč preprečuje izključevanje v celotni družbi.

Trajnostni razvoj kot cilj bo široko sprejet. Vsakdanjik izobraževalnih ustanov bo z njim usklajen, in to ne samo pri optimiranju energetske in materialne učinkovitosti ustanove.

5 SPREMINJANJE UČITELJSKEGA POKLICA

5.1 CILJ SPREMOMB V UČITELJSKEM POKLICU

Učiteljevanje kot priznan poklic

V času pred letom 2030 bo Finska že vlagala v izobraževanje in nadaljnjo krepitev učiteljskega poklica. Zagotavljala bo najkakovostnejše izobraževanje učiteljev na svetu, ki bo ustrezalo specifičnim potrebam različnih ravni izobraževanja. Vseživljenjsko učenje bo prepoznano kot temeljno za nadaljni razvoj učiteljskega poklica, vsem učiteljicam in učiteljem pa bosta omogočena kakovostno nadaljevalno in dopolnilno izobraževanje.

Krepitev pedagoškega znanja

Učitelji in učiteljice bodo strokovnjaki na svojem učnem področju in bodo sodelovali pri proizvodjanju in prenašanju nove vednosti ter pri analizah procesa edukacije.

Vsi, ki bodo del učnega osebja, bodo imeli pedagoško izobrazbo. Pedagoško znanje bo pomembno, saj bosta učenec in učitelj v interakciji tako ocenjevalca kot proizvajalca znanja ter obenem akterja vseživljenjskega učenja.

Učitelji na poklicnih šolah bodo imeli poleg pedagoške kvalifikacije tudi visokošolsko izobrazbo (visoko strokovno ali univerzitetno) in delovne izkušnje s svojega področja. Odgovorni bodo za poučevanje učencev, svetovanje in ocenjevanje tako v izobraževalni ustanovi kot na delovnih mestih. K dopolnilnemu izobraževanju bo spadalo redno in individualizirano spopolnjevanje na trgu dela.

Ker želi Finska zagotoviti visoko raven izobraženosti učiteljev, bomo ustrezne poklicne nazive zavarovali in učiteljevo kvalifikacijo bo mogoče preveriti v javnem registru.

Učitelj bo v prihodnje še boljši pedagog, svetovalec in strokovnjak. Pri njegovem delu bosta pomembna skrb za učni proces učenca in osebno pedagoško svetovanje. Delovne naloge učiteljev bodo čedalje bolj raznolike, k njim se bodo poleg učenja in svetovanja prištevale tudi raziskovalne in razvojne naloge.

Specifične osebne potrebe različnih učencev bodo terjale od učiteljev tudi dobro poznavanje specialne pedagogike; skupin učencev s posebnimi potrebami bo več kot doslej. Na vseh ravneh izobraževanja bo zagotovljenih dovolj sredstev za izpeljavo nivojskega pouka. Zadostna količina sredstev za poučevanje učencev s posebnimi potrebami in predanost njihovih skrbnikov bodo prinesli dobre rezultate.

Učitelji ne bodo le prenašalci znanja, temveč bodo vse pogostje v vlogi osebe, ki svetuje in mentorira. Učenci bodo intenzivneje sodelovali pri načrtovanju poučevanja, kar bo pripomoglo k motivaciji za učenje in zmanjšanju pogostosti prekinitve šolanja – še posebno na ravni srednje šole in v terciarnem izobraževanju.

V izobraževanju odraslih se bo okrepila vloga adragogike, zmeraj več bo individualiziranih rešitev. Vse večji delež delovnih nalog učitelja bodo predstavljali neposredni osebni stiki z učencem, pri čemer bodo v ospredju svetovanje, mentoriranje in različne oblike pomoči. Individualizacija programov bo neizbežna.

Vzajemnost v učiteljskem poklicu

Med učiteljstvom in učnimi oddelki na različnih področjih in ravneh izobraževanja bo še bolj poudarjeno sodelovanje, ki bo tudi mednarodno. Cilj bo vzajemnost v učiteljskem poklicu – učitelji bodo sodelovali, si izmenjevali znanje in izkušnje. Spremembe na področju poučevanja pa bomo upoštevali tudi pri sklepanju delovnih razmerij.

Timsko delo bo postalo vsakdanje tako pri načrtovanju kot pri izvajanju poučevanja. Razvijali bomo kolektivno ustvarjalnost in

vzpostavljeno bo razumevanje, da sta za to potrebna prostor in zaupanje. Manj bo nadzorovanja in učitelj bo imel več avtonomije in supervizije. Učiteljem bomo zaupali in individualno poročanje ne bo več potrebno.

Skrb vodstva za učitelje

Organizatorji izobraževanja bodo dodatne napore vlagali v pedagoško vodenje in strokovnost. Tudi v predšolski vzgoji in vrtcih bodo vodje izobraženi strokovnjaki in strokovnjakinje, vodja pa bo navzoč v vsaki delovni enoti. Zaupanje med osebjem učnih institucij, vodstvom in izrazita motivacija učencev bodo postali temelj kakovosti. Vsi bodo soodgovorni za skupne cilje. Kultura delovanja vzgojno-izobraževalne ustanove, usklajena z demokratičnim idealom, bo določala trend, po katerem se bo zgledovala družba. Vodenje bo načrtovano in skladno s pravili, pedagoško delo pa bo usmerjano s pomočjo razvidnih mehanizmov povratnih informacij.

S pomočjo novih načinov dela bo mogoče dosegati merila kakovostnega izobraževanja, ki jih bo opredelilo ministrstvo za izobraževanje in kulturo. Pri vodenju na področju izobraževanja bomo upoštevali blagostanje in varnost tako učencev kot učiteljev. Sodelovanje med delodajalci in osebjem bo predvidljivo in načrtovano. Vodstvo bo redno opravljalo t. i. razvojne pogovore s pedagoškim osebjem v vrtcih, šolah in učnih oddelkih.

Blagostanje učečih se in blagostanje učiteljstva na delovnem mestu se bo merilo in tudi primerjalo na ravni države. V občinah bo skladno z meritvami in vsakoletno populacijsko napovedjo analizirano upravljanje z viri v polju izobraževanja.

Delovni pogoji učiteljev bodo na Finskem uravnavani s kolektivnimi pogodbami. S plačnim sistemom bodo pripoznane zahtevnost naloge, uspešnost pri delu in strokovnost zaposlenega. Delovni čas učiteljstva in plačni sistem bosta spodbudna za spreminjajoče se delovne naloge.

Lastniki nepremičnin bodo sistematično spremljali stanje vrtcev, šol in izobraževalnih ustanov. Zgradbe bodo morale biti načrtovane, grajene in uporabljane tako, da bodo prispevale k zdravju in bodo tehnično varne. V vrtcih in šolah bo treba varnosti nameniti posebno skrb, in sicer tako zaradi zunanjih nevarnosti, ki so jim izpostavljene izobraževalne ustanove, kot tudi zaradi ogrožujočega vedenja posameznih učencev. Pri načrtovanju šol bo ob pedagoški rabi upoštevano tudi vprašanje nadzora nasilja, kakovost zraka v prostorih in zahteve sodobne tehnologije.

Fleksibilno opravljanje dela

Delo učiteljev in okolje, v katerem bodo delo opravljali, se bosta spremenila. To bo zahtevalo fleksibilnejši delovni čas, učiteljstvo pa bo tudi vse bolj odgovorno za usmerjanje lastnega dela. Učitelj bo postal sodoben strokovnjak, odgovoren za načrtovanje, izvajanje, ocenjevanje in razvoj svojega dela. V okviru obstoječih sredstev bo sodeloval pri različnih razvojnih nalogah kolektiva, pozornost pa bo vsako leto namenjena drugim vidikom delovnih nalog. Med naloge učiteljstva bosta spadala poučevanje in razvojno delo, na visokošolski ravni pa tudi raziskovalno delo.

Pomembna naloga vzgojiteljic in vzgojiteljev predšolskih otrok bo razvijanje kakovostne predšolske vzgoje, načrtovanje in ocenjevanje dela, sodelovanje s starši in skrbniki otrok ter drugimi partnerji, za kar bo v sklopu delovnega tedna rezerviran za to potreben čas.

Pri delu bo vzpostavljeno sodelovanje z različnimi partnerji, saj bodo šole začele namenjati več pozornosti učenju v prostem času, šole pa bodo vse pogosteje v uporabi tudi po končanem pouku, tj. popoldne in zvečer. Vzpostavljene bodo večnamenske ustanove, ki jih bo glede na potrebe mogoče koristiti za predšolske, osnovnošolske ali druge občinske storitve. Čedalje več bo t. i. večstrokovnosti. Učitelji z različnih ravni izobraževanja bodo lahko z osnovnim in dodatnim izobraževanjem pridobili novo znanje in spretnosti ter tako razširili

svoje področje poučevanja. S pomočjo dodatnega izobraževanja bo prehod med posameznimi ravni potekal brez težav. Omenjeno pa bo pomenilo dodatno raznolikost in izzive pri delu ter izboljšalo posameznikove zaposlitvene možnosti.

Omogočeno bo načrtovati delovni čas in z njim upravljati tako na ravni institucije kot na ravni posameznika, upravljanje z delovnih časom pa se bo tako tudi bistveno izboljšalo. Učitelji in učiteljice bodo svoje delo praviloma opravljali v stalnih in rednih delovnih razmerjih, z različnimi ukrepi, ki bodo omogočali fleksibilnost (na primer zaposlitev za polovični čas), pa bo na trgu dela bolje upoštevano blagostanje starajočih se delavcev ter usklajevanje dela in družinskega življenja.

Vpliv tehnologije in internacionalizacije

Digitalna revolucija bo v prihodnje pomembno spremenila virtualno in fizično učno okolje. Digitalna učna okolja in tehnološke možnosti bomo vse od predšolske vzgoje uporabljali kot spodbudo pri učenju. Načrtovano je, da bo Finska od tradicionalnih razredov prešla k fleksibilnejšim in spreminjajočim se rešitvam, na primer t. i. plaza učnim okoljem⁸ in avtentičnim učnim okoljem.

V procesu poučevanja bodo v uporabi mobilne naprave – tudi tiste v osebni lasti učenek in učencev –, in sicer predvsem v odprtih brezžičnih omrežjih. Programi, skupne storitve in shranjevanje informacij bodo zagotovljeni po načelu storitev v oblaku ali česa podobnega. Zaradi raznolike rabe informacij in medijske tehnologije bo postalo poučevanje vse bolj neodvisno od kraja in časa.

8 Tako imenovane plaza učilnice naj bi spodbujale interaktivne skupinske učne procese, v katerih učenec sam išče, predeluje, proizvaja in deli znanje. Temelj za to predstavlja t. i. raziskovalno učenje. Prostor je prilagojen vzajemni produkciji in delitvi znanja. V učilnicah ni tradicionalnih miz, pač pa udobni fotelji, stoli, sedalne vreče, prostor je barvit, v njem pa je integrirana sodobna tehnologija, kot so pametne table, brezžična internetna povezava, tablični računalniki, video oprema (op. prev.).

Vrtci, šole in prostori izobraževalnih ustanov bodo omogočali uporabo informacijske in medijske tehnologije, prav tako pa bodo primerni za učence s posebnimi potrebami. Poučevanje na daljavo preko internetnega omrežja bo omogočeno na ergonomičnih delovnih točkah.

Učno okolje bo tako postajalo vse bolj raznoliko. Na vseh področjih in ravneh izobraževanja bo vzpostavljeno sodelovanje s podjetji in drugimi družbenimi dejavniki. Družbo bodo obvladovale informacije, zato bodo informacijsko-tehnične storitve omogočale povsem novo organizacijo poučevanja in učenja. Učna okolja bodo omogočala aktivno sodelovanje, individualizirano učenje, druženje in usmerjanje lastnega učenja. Pri poučevanju, organiziranju pomoči učencu in usmerjanju bodo upoštevane narava učenja, spretnosti in vednost. Sodelovanje, večkulturnost in internacionalizacija bodo odprli poti za učenje novih veščin na nove načine. Poleg spretnosti pri uporabi informacijske tehnologije in virtualnih svetov bomo ročne spretnosti in umetnost razumeli kot ključne dejavnosti, ki omogočajo in spodbujajo učenje na različnih področjih.

Izobraževanje bo, kot je bilo že omenjeno, vse manj krajevno in časovno določeno, kar bo pomembno vplivalo tudi na delovanje visokošolskega izobraževanja. Internacionalizacija bo postala del vsakdanjika, zato se bodo študenti in študentke izobraževali na izmenjavah na tujih visokošolskih ustanovah. S pomočjo internetnih učnih okolij bodo sodelovali z mednarodnimi visokošolskimi skupnostmi in bodo del učnega programa opravili na različnih visokih šolah. Ker bo finsko brezplačno izobraževanje tako kakovostno, bo v državi delovalo samo nekaj plačljivih, tujih visokih šol.

Izobraževanje bo vse pogosteje potekalo v virtualnih učnih okoljih. To bo omogočilo tudi izvajanje izobraževanja v mednarodnem sodelovanju. Razvoj tehnologije vseeno ne bo odpravil potrebe po poučevanju z neposrednim stikom, bodo pa za kontaktni pouk razvite nove pedagoške rešitve za posameznike in skupine. Ob poučevanju

in učenju bo imelo izobraževanje tudi jasno družbeno nalogo ter bo prispevalo k občutku za skupnost in k duhovnemu blagostanju.

Učitelji in učiteljice bodo obvladali fleksibilna in raznovrstna učna okolja in njihovo tehniko ter z vidika učenja pomembne pedagoške metode. Nenehno se bodo spopolnjevali, tudi mednarodno.

5.2 NEVARNOSTI SPREMINJANJA UČITELJSKEGA POKLICA

Zmanjševanje privlačnosti učiteljskega poklica

Učiteljski poklic se bo hitro spremenil, delovne obremenitve se bodo povečale. Poučevanje in delo, povezano z njim, bosta čedalje zahtevnejša, saj se bodo učne skupine povečale, dodatnega izobraževanja pa ne bo dovolj. Mir pri delu in varnost v šolah bosta ogrožena bolj kot kadarkoli do zdaj. Financerje šolskega polja bo vse bolj zanimalo, kaj za določena sredstva dobijo. Zahtevali bodo konkretne, merjive učne rezultate in hitro dokončanje šolanja. Pričakovanja do šolskega polja bodo večja, hkrati pa se bodo pogoji za kakovostno delo slabšali in sredstva zmanjševala.

Ravnatelj in strokovno ambiciozni učitelji bodo ugotovili, da pogoji za pedagoško delo ne zadoščajo več zahtevam časa. Delo ravnatelja bo postalo nenehen boj za sredstva, da bi lahko izobraževanje organizirali v skladu z zakonodajo. Organizacija delovnega časa in plačni sistem ravnateljev in učiteljev v prihodnje ne bosta takšna, da bi bilo polje izobraževanja privlačno.

Spričo omenjenega bo vse težje pridobiti dobre kandidate za učitelje in ravnatelje, del jih bo prešel v druga poklicna področja. Število študijskih mest na univerzitetnem programu za pridobitev naziva vzgojitelj predšolskih otrok se bo v letih od 2014 do 2020 povečalo tako minimalno, da bo učiteljev predšolske vzgoje absolutno premalo. To bo načelo privlačnost poklica in vzajemno učenje v polju. Poklic

učitelja predšolske vzgoje bo pomenil bodisi pot do drugih programov s področja izobraževanja ali pa bodo vzgojitelji in vzgoiteljice predšolskih otrok pogosto usmerjeni v storitve dnevnega varstva in ne predšolske vzgoje.

Učiteljski poklic ne bo več priljubljen, saj bodo delovni pogoji v prihodnje vse zahtevnejši, trpel pa bo tudi ugled poklica, ki je sicer temelj blagostanja na delovnem mestu. Izčrpanost učiteljev se bo kazala v povečanju bolniških odsotnosti z dela in s predčasnim upokojevanjem, ki bo posledica nezmožnosti opravljati delo. Supervizija ne bo zagotovljena.

Delodajalci bodo čedalje bolj natančno spremljali uspešnost dela učiteljev. Vse večji del njihovega dela bo sistematično nadzorovan, kar bo obremenjevalo učiteljstvo, še bolj pa njihove vodje. Omenjeno bo obenem oteževalo upravljanje z lastnim delovnim časom.

Popuščanje pri kvalifikacijah

V izobraževanju bo zaposlenih veliko posameznikov, ki ne bodo imeli končane ustrezne stopnje izobrazbe in ne bodo imeli pedagoškega znanja. To se bo kazalo tako, da bo vsebina izobraževanja in vzgoje preveč osredotočena na naloge in teoretiziranje ter premalo na prakso in usposabljanje.

Delo učitelja bo obenem čedalje bolj zahtevno tudi zaradi heterogenosti učnih skupin. Učni rezultati se bodo ob spremembi izobraževalnih struktur bistveno poslabšali. Ocenjevanje kot del temeljnega dela učiteljev bo vse zahtevnejše tudi zaradi vse večjih skupin. Spričo vsesplošnih varčevalnih ukrepov bo zmeraj več učiteljev obenem poučevalo v različnih učnih ustanovah. Zato se bo razširjalo in posploševalo pogoje, zahtevane za opravljanje učiteljskega poklica, kar bo vplivalo na pogodbe o delu.

Poslabšanje delovnih razmer

Zaradi velike finančne stiske v izobraževanju bodo šolske zgradbe v prihodnosti velike in večnamenske. Več bo nemira, v socioekonomsko najšibkejših predelih pa v šolah ne bo primernih razmer za delo. Varnost v šolah bomo poskusili izboljšati z detektorji kovin ter avdio- in videonadzorom.

Velikost razredov in učnih skupin se bo močno povečala. Na vseh ravneh izobraževanja bo vse več samostojnega učenja preko spleta in v velikih učnih skupinah. Šolanje bo na voljo le v gosto naseljenih središčih. Poučevanje bo omejeno na minimum, velik del programa se bodo učenci učili samostojno, brez stika z učiteljem in brez vodenja. Ključna težava velikih skupin in učenja na daljavo bo nedoseganje učnih ciljev.

6 PROJEKCIJE PRIHODNOSTI NA RAZLIČNIH RAVNEH IZOBRAŽEVANJA V LETU 2030

Projekcije prihodnosti različnih ravni izobraževanja, ki sledi v nadaljevanju pričujoče študije, so bile oblikovane v različnih delovnih skupinah, v katerih so sodelovali predstavniki odbora za edukacijsko politiko sindikata OAJ, delovne skupine za izobraževanje učiteljev in delovne skupine za izobraževanje odraslih. Projekcije prihodnjih sprememb so prikazane z vidika učencev, izvajalcev (še posebno učiteljev) ter z vidika učnega okolja in kulture (informacijske, medijske tehnologije in internacionalizacije).

Projekcije prihodnosti so oblikovane za vsako raven vzgoje in izobraževanja posebej, njihov temelj pa so bila naslednja izhodišča:

Finska v vrhu znanja – cilji za leto 2030

Finska bo obvladala kratkoročne in dolgoročne težave v gospodarstvu. Kot kratkoročne težave je pri tem mišljena izguba trgov pri izvozu, dolgotrajni problemi pa so povezani s trajnostnim primanjkljajem. Država bo zmeraj več vlagala v vzgojo in izobraževanje – investicijo bo Finski uspelo povečati na 7 odstotkov BDP. Ta delež je bil, kot je bilo omenjeno, leta 2010 6,5 odstotka in leta 2000 5 odstotkov.

Nadzorovana prilagoditev finske – nevarnosti leta 2030

Finsko gospodarstvo se po pričakovanjih do leta 2030 ne bo bistveno okrepilo, zato bo uravnovešeno z zmanjševanjem odhodkov in prednostnimi področji delovanja. Tudi polje izobraževanja in vzgoje bo prisiljeno prilagoditi svoje delovanje tako, da bodo njegova finančna sredstva na približno 20 odstotkov nižji ravni kot leta 2010. Prilagoditev bo kljub vsemu izpeljana nadzorovano in ne po načelu enakega zmanjševanja sredstev na vseh področjih.

6.1 PREDŠOLSKA VZGOJA - CILJI

Temeljna pravica in vlaganje v edukacijo

Predšolska vzgoja bo imela v prihodnje pomembno mesto in bo trdno zasidrana v sistemu edukacije in edukacijske politike. Finska družba bo kakovostni in raznoliki predšolski vzgoji priznala učinkovitost in pozitiven vpliv. Tisti, ki bodo sprejemali politične odločitve, bodo pozorni na kakovost predšolske vzgoje, saj bodo tako hoteli preprečiti večje stroške, ki bi sicer nastali v poznejšem obdobju izobraževanja. Temeljno izhodišče pri odločanju o predšolski vzgoji bo kakovostna organiziranost tega področja in storitev dnevnega varstva kot edukacijske in gospodarske investicije.

Ključni del sistema edukacije

Predšolska vzgoja, mala šola, osnovno izobraževanje iz umetnosti, osnovna šola ter jutranje in popoldansko varstvo bodo načrtovani kot enotna in gibka celota. To bo na trajnostni način upoštevano v edukacijski politiki in pri načrtovanju upravljanja družbe ter pri urbanističnem načrtovanju mest. Pedagoške predšolske storitve bodo ključni del edukacijskopoličnega, družbega in lokalnega ureničevanja enakopravnosti ter pravic predšolskih otrok. Temelj razvoja predšolske vzgoje bodo predstavljale ambiciozne trajnostne in dolgoročne edukacijskopolične in družbenopolitične smernice. Odločanje bo temeljilo na znanstvenih dognanjih tako na področju Finske kot mednarodno in na ocenjevanju vplivov predšolske vzgoje na otroke. Vodstvo občin in predstavniki izobraževalnih storitev na ravni države bodo imeli veliko strokovnega znanja o področju predšolske vzgoje.

Univerze, visoke strokovne šole in raziskovalni oddelki bodo skrbeli za izdelavo in objavo aktualnih ugotovitev raziskav s področja predšolske vzgoje, ki bodo služile kot izhodišče za odločanje v polju edukacijske politike.

Finska bo s svojim poglobljenim strokovnim znanjem narekovala smernice in trende razvoja predšolske vzgoje v Evropski uniji. Tudi na ravni Nordijskih držav naj v prihodnje ne bi več zaostajala, temveč postala pionir v razvoju predšolske vzgoje in male šole.

Družinam z otroki bo država ponujala različne oblike pomoči, katerih namen bo dovolj zgodaj vključiti otroke v storitve predšolske vzgoje. Vsi otroci bodo imeli pravico do brezplačne vsakodnevne predšolske vzgoje. Cilj bo dosežen postopno v več letih in v okviru ene starostne generacije naenkrat. Vsak otrok bo imel poleg predšolske vzgoje pravico tudi do dnevnega varstva, če bo slednje potreboval.

Storitve predšolske vzgoje bodo postale ključne storitve občin in bodo, kot rečeno, dostopne vsem. Zasebna, neprofitna združenja in podjetja bodo dopolnjevala javne, občinske storitve. Kakovost in delovanje zasebnih storitev bosta podvržena rednemu nadzoru in ocenjevanju.

Z družbenopolitičnimi odločitvami bo Finska zagotovila kakovosten sistem otroškega dnevnega varstva, ki bo prispeval k zaposlovanju, enakopravnosti med spoloma, vključenosti v izobraževanje in družinski politiki.

To bo med drugim omogočalo majhno število otrok v posameznih oddelkih in zadovoljivo število osebja. Otrokom bodo zagotavljeni umirjena, individualna rast, razvoj in učenje v večkulturni skupnosti ter možnost razvijanja sebe skozi različne oblike umetnosti.

Temelj socialnih razmerij in učnih spretnosti

Predšolska vzgoja bo krepila otrokovo udeležbo v kulturnem, umetnostnem in gibalnem, torej doživljajskem učenju. Razvijala in podpirala bo vse otrokove čute in možnosti za učenje, v središču bo igra kot bistveno sredstvo učenja.

V vseh predšolskih storitvah se bo kazal močan pedagoški pristop. Otrokovo rast in razvoj bomo podpirali in specialni pouk izvajali pravočasno. V vsaki občini bo na razpolago dovolj podpore za otroke s posebnimi potrebami.

Predšolska vzgoja in storitve dnevnega varstva bodo potekale v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Starši otrok bodo seznanjeni z možnostmi in vsebino storitev in bodo zahtevali, da bodo te kakovostne. Interakcija med starši in različnimi izvajalci storitev bo intenzivnejša.

Izobraževanje osebja v predšolski vzgoji in dnevnemu varstvu, po klicni nazivi in delovne naloge bodo ustrezali edukacijskopoličnim ciljem. Nazivi bodo tudi skrbnikom otrok omogočali, da bodo natančno vedeli, kakšno znanje in izobrazbo ima osebje. Predšolska vzgoja se bo na univerzi okrepila kot znanstveno področje, ki bo kot izobraževanje sistematično raziskovano in se bo v skladu s tem tudi razvijalo.

Pedagoško izobraženo osebje

Vzgojiteljice in vzgojitelji predšolskih otrok in učitelji otrok s posebnimi potrebami, ki bodo pridobili pedagoško izobrazbo na magistrski ravni, bodo odgovorni za pedagogiko predšolske vzgoje v vseh delovnih enotah. Število vzgojiteljic in vzgojiteljev predšolskih otrok v storitvah predšolske vzgoje bo ustrezalo potrebam pedagoškega dela. V predšolski vzgoji bodo več kot polovico osebja predstavljali vzgojitelji in vzgojiteljice predšolskih otrok, ob čemer pa bodo vsi, ki bodo delali na tem področju, imeli ustrezno izobrazbo za delo v predšolski vzgoji.

6.2 PREDŠOLSKA VZGOJA - NEVARNOSTI

Še naprej pod pritiskom dveh administracij

Zakon o predšolski vzgoji, ki je bil na Finskem sprejet letos in bo začel veljati leta 2015, ne zagotavlja niti kakovosti niti ne dovolj močne podlage za razvoj predšolske vzgoje. Z njim bodo še naprej ohranjena različna izhodišča dveh administracij, socialne in edukacijske, kar se bo odražalo v nejasnosti ciljev. Tudi edukacijskopoli- tične, z enakopravnostjo izobraževanja povezane naloge predšolske vzgoje ter pedagogika so v omenjenem zakonu premalo dorečene. Razlika med nalogami predšolske vzgoje in storitvami dnevnega var- stva ne bo jasna. V gospodarsko šibkem obdobju pred parlamentar- nimi volitvami leta 2015 ne bo obstajalo dovolj poguma, da bi udejan- jili daljnosežne, v prihodnost usmerjene odločitve.

Vloga edukacijske administracije pri razvoju predšolske vzgoje bo prepoznana prepočasi in področje predšolske vzgoje se bo še naprej razvijalo v nasprotujočem si primežu sociale in edukacije. Hkrati bodo pričakovanja, povezana z zakonom o predšolski vzgoji in njego- vim vplivom na razvoj predšolske vzgoje, velika. Razočaranje spričo nezadovoljivih učinkov zakona pa se bo odražalo v vsakdanjiku in privlačnosti polja, motivaciji osebja, razvoju in raziskovalnem delu univerz ter razvoju izobraževanja vzgojiteljic in vzgojiteljev predšol- skih otrok.

O tem, kaj sta cilj in naloga predšolske vzgoje, ne bo doseženo sog- lasje. Tako kot do zdaj osrednja naloga predšolske vzgoje ne bo delo z otroki, temveč ji bodo dodane številne druge naloge. Položaj in vrednost predšolske vzgoje se bosta še naprej preveč spreminjala glede na razmerja gospodarske rasti in upadanja.

Nepovezano delovanje, ki ni del celote

Zaradi slabe kakovosti predšolske vzgoje in nepremišljene- ga zmanjševanja sredstev v izobraževanju in storitvah ter šibkega

položaja predšolske vzgoje v sistemu edukacije bo sistematično, ciljno usmerjeno delovanje, podobno mali šoli ponujeno predvsem štiri- do petletnim otrokom. Predšolska vzgoje v drugih starostnih skupinah pa se bo še naprej razvijala počasi.

V politični razpravi se bodo obenem pojavile glasne zahteve, da bi v skladu z evropskim modelom tudi na Finskem pomaknili začetek osnovnošolskega izobraževanja v zgodnejše obdobje. Nekateri deležniki v politiki bodo to podpirali, da bi tako popravili slabo kakovost predšolske vzgoje.

Družinam z otroki bo ponujena nestabilna finančna pomoč – denimo vavčerji, ki jih bodo lahko uporabili za različne storitve. Različnost oblik pomoči bo vplivala na povečanje razlik v družbi. Zakonodaja o predšolski vzgoji in dnevnem varstvu iz leta 2014 in 2015 ne bo ustrezno uredila sistema pomoči socialno šibkejšim otrokom in tako tudi ne bo spodbudila edukacijske in politične enakopravnosti v družbi.

Poklicne naloge se ne bodo razvile

Število študijskih mest na univerzitetnih programih predšolske vzgoje se bo v letih od 2014 do 2020 le neznatno povečalo. V poklicnem polju bo zaposlenih veliko premalo učiteljev predšolske vzgoje, kar bo vplivalo tudi na privlačnost poklica. Poklic učitelja predšolske vzgoje bo pomenil bodisi pot do drugih programov izobraževanja učiteljev ali pa se bodo študenti usmerjali v storitve dnevnega varstva, ne pa v polje izobraževalne politike ali v predšolsko vzgojo.

Vzgojiteljice predšolskih otrok iz starejše generacije se bodo upokojile, del pa jih bo v nadaljevanju izobraževalne poti prešel v druga polja vzgoje in izobraževanja. Porodile se bodo razprave o magistrski ravni izobraževanja s področja predšolske vzgoje, a o tem ne bo doseženo soglasje, kar bo prispevalo k zmanjšanju privlačnosti polja. Zaradi tega mnogi, ki so v začetku tega stoletja že pridobili naziv magistr

predšolske vzgoje, ne bodo ostali v polju, za katero so se izobrazili. Nejasen položaj izobraževanja in nedorečenost pri kvalifikacijah bosta več let oteževala razvoj tega poklicnega polja. Vsebine visokošolskih programov – t. i. sosionomov⁹ – ne bomo razvili, znanje tistih, ki bodo imeli kvalifikacijo za učitelja predšolske vzgoje, pa ne bo ustrezalo potrebam trga dela. Vzgojiteljice predšolskih otrok bodo delale predvsem s štiri do šest let starimi otroki.

Povečanje neenakosti

V državi bomo nenačrtno oblikovali storitve dveh ravni: javne in zasebne. Katere bodo starši izbrali za svoje otroke, bo odvisno od njihovega socialnoekonomskega položaja. Vrtci bodo ponujali plačljive specializirane interesne dejavnosti in starši bodo tako lahko svojemu otroku kupili dodatno kakovost in dejavnosti. Enakopravnost in enakost kot temelja finske družbe blaginje bosta izginila iz storitev predšolske vzgoje.

Več kot pol storitev predšolske vzgoje bo zasebnih. Finska se bo vrnila v razmere iz 70. in 80. let minulega stoletja, ko je sprejem v javno predšolsko vzgojo in dnevno varstvo temeljil le na socialnih merilih. Po drugi strani bodo otrokom na razpolago storitve predšolske vzgoje, v sklopu katerih se bo dnevno varstvo razvilo v ločeno dejavnost. Kakovost, obseg in raznolikost storitev bodo v razvijajočih se središčih bistveno presegle tiste v redkeje naseljenih krajih.

6.3 OSNOVNA ŠOLA - CILJI

Izobrazba kot vrednota na sebi

V osnovni šoli bodo otroci vzgajani v odgovorne državljane sveta – naučili se bodo prevzemati odgovornost za prihodnost Finske in širše. Šola bo na tej stopnji ključna pri zagotavljanju ustreznih pogojev za družbeno kohezijo, enakopravnost in enake možnosti. Deležna

9 Sosionomi (fin.) je naziv za *Bachelor of Social Services* (ang.). Diploma sosionoma je torej diploma s področja socialnih storitev (op. prev.).

bo velike podpore in spoštovanja državljanov, učenci in učenke bodo še bolje sodelovali pri odločanju in načrtovanju šolskega dela.

V središču bo izobraževanje, ki kultivira. Vrhunsko znanje in struktura države blaginje bosta razumljena kot temelja finske prihodnosti. Delo v osnovni šoli bo usmerjeno k zagotavljanju dobro delujočega sistema vodenja, k načrtnemu spopolnjevanju znanja učiteljstva, omogočanju varnega učnega okolja ter k spodbujanju sodelovanja in občutka pripadnosti skupini. Vsaka občina bo poskrbela za razvojni načrt izobraževanja, na podlagi katerega se bo razvijala posamezna osnovna šola. Velikost učnih skupin bo določena s predpisi, učenci in učenke pa bodo umeščeni v skupine, v katerih bodo čutili pripadnost. Sredstva, namenjena osnovnim šolam, bodo stabilna. Učenci in učenke bodo, če bodo to potrebovali, deležni dodatne pomoči, šolskih socialnih in zdravstvenih storitev ter bodo usposobljeni za nadaljnje izobraževanje. Vse omenjeno bo pomembno pripomoglo k izboljšanju blagostanja mladih. Ob kakovostnem vodenju in svetovanju¹⁰ bo večina učencev in učenk že v času osnovne šole usmerjena v nadaljnje izobraževanje.

Ustvarjalno učenje kot cilj

Šolsko delo bo spodbujalo učenje v svetovnem omrežju in bo razumljeno kot kontinuiran proces na več področjih, tj. kot proces, ki poteka v šoli in zunaj nje, tudi prek socialnih medijev. Skupine bodo fleksibilne, primerno oblikovane, da bodo omogočale uspešno učenje, in ustrezno velike. Pri učenju bodo v središču ustvarjalnost, pogum za preskušanje novega, vztrajnost pri ciljno usmerjenemu delu in spretnost pri reševanju problemov. Pomembno pedagoško izhodišče vseživljenjskega učenja bo znati se učiti. Ob usvajanju temeljnega znanja in spretnosti bo osnovna šola omogočala razvijati različne talente. Tesno bo sodelovala s trgom dela in družbo.

10 V finskih izobraževalnih ustanovah deluje t. i. vodnik pri izobraževanju (fin. *opinto-ohjaaja*). Gre za svetovalnega delavca, katerega naloga je spremljati učni napredek učencev in učenk, jim pomagati pri odločanju o nadaljnjem izobraževanju, pri poličnem usmerjanju, izbiri predmetov itd. (op. prev.).

Vsi učenci bodo lahko dodatno poglobljali svoje znanje na svojih močnih področjih. Z mentorstvom bo podprt učni proces vsakega učenca in učenke, kultura dela v šoli pa bo takšna, da bo krepila sposobnost vsakega, da bo zmožen čim bolje upravljati s svojim življenjem.

Spremenilo se bo tudi fizično učno okolje, ki se bo prilagajalo glede na pedagoške potrebe. Zagotovljena bo varnost zgradb in nadzorovan njihov vpliv na zdravje. Delovno okolje bo učitelje spodbujalo k timskemu delu in uporabi različnih pristopov k poučevanju. Šolske skupnosti bodo učna središča, v sklopu katerih bodo delovali oddelki z različnih področij.

Učitelji in učiteljice bodo spoštovani kot strokovnjaki na svojem področju, tj. za vzgojo, predmet in poučevanje. Uspešno bodo razvijali svoje delo in spopolnjevali znanje. Pri delu bodo poudarjeni strokovno-etično mišljenje, pomoč učencem in pedagoško vodenje. Nov način učenja bo zahteval individualno usmerjanje učencev in učenk. Učitelji in učiteljice bodo vse več sodelovali med seboj, znanje si bodo izmenjevali v šoli, s trgom dela, družbo in tudi mednarodno. V skladu s spreminjajočimi se pogoji dela v šoli bo poskrbljeno za dobrobit učiteljev in učencev. Prenovljen plačni sistem in delovni čas bosta ustrezala povečani zahtevnosti dela, za poklic osnovnošolskega učitelja se bo še naprej zanimalo veliko kandidatov.

6.4 OSNOVNA ŠOLA - NEVARNOSTI

Stopnjevanje razlik

Javne finance bodo zašle v trajne težave, osnovne šole pa se bodo znašle pred zahtevami po zmanjševanju stroškov. Sistem osnovnošolskega izobraževanja se bo zato razvijal počasneje, ponekod bo razvoj celo povsem zamrl. Državljeni osnovne šole ne bodo več cenili.

Poučevanje in učenje bosta izgubila svoje mesto kot temelja družbe. Finska ne bo več predstavljala vzora s področja poučevanja, mednarodno merljivi učni rezultati pa se bodo poslabšali. Z zakonom o osnovnem šolanju bo zagotovljena le minimalna kakovost poučevanja, šolska sredstva pa bodo nezadostna. Stopnjevanja razlik ne bo mogoče ustaviti, zato bodo šole v posameznih krajih zelo različno kakovostne. Javno ocenjevanje in primerjanje šol bo ta trend še okrepilo. Dosežki izobraževanja se bodo merili in ocenjevali le z vidika gospodarstva.

Med šolami se bo zaostriło tekmovanje za dobre učence, družine in kvalificirane učitelje, še posebno v večjih mestih. Osnovnošolskih zgradb in opreme ne bo mogoče posodabljati, vse več bo težav z zagotavljanjem ustrežne kakovosti zraka v zaprtih prostorih. Učencem ne bo na voljo dovolj socialnih in zdravstvenih storitev.

Skupine bodo velike in ne bodo omogočale individualnega vodenja. Del nalog učitelja in učiteljice bo prenešen na osebe brez pedagoške izobrazbe. To bo vplivalo na učenje in metode poučevanja, ki nam jih ne bo uspelo prenoviti. Še zlasti na tistih področjih, na katerih bo potreba po pomoči velika, učencem in učenkam ne bo ponujene dovolj podpore. Poučevanje ne bo več ustrezalo izzivom časa. Šole bodo informacijsko in tehnološko zelo različno, ponekod tudi pomanjkljivo opremljene, enako bo z drugo šolsko opremo. Osnovnošolci in osnovnošolke ne bodo uspešnejši, četudi bo prenavljanje učnih načrtov pospešeno.

Prikrajšani nadarjeni in tisti, ki potrebujejo dodatno pomoč

Izključevanju bodo najbolj izpostavljeni slabši učenci, prav tako pa ne bo mogoče zagotoviti diferenciacije poučevanja za najbolj nadarjene. V osnovnih šolah bo vse več nemira, takšno stanje pa bodo poskušale s svojo navzočnostjo omiliti prostovoljne organizacije. Vzgojni zavodi bodo ponovno postali del osnovnega šolstva.

Nezadovoljstvo z javnim šolskim sistemom in poučevanjem bo vse večje, hkrati se bodo povečali pritiski in potreba po posebnem, zasebnem šolanju – denimo zasebnih šolah za »nadarjene« in zasebnih šolah za otroke s posebnimi potrebami. Dovolj premožne družine bodo svojim otrokom kupovale dodatne izobraževalne storitve in učno pomoč.

Strokovno ambiciozno učiteljstvo ter ravnatelj in ravnateljice bodo ugotovili, da pogoji za pedagoško delo ne ustrezajo izzivom časa. Delo ravnatelja bo pomenilo nenehen boj za sredstva, da bi lahko izobraževanje organiziral v skladu z zakonodajo. Poučevanje in z njim povezano delo bosta vse bolj zahtevna, saj se bodo učne skupine večale, dodatnega spopolnjevanja pa ne bo dovolj. Velike težave z nevarnostjo in varnostjo v šolah se bodo povezovala s splošnim občutkom nevarnosti v družbi. Sprememb učiteljskega poklica ne bo mogoče napovedati, delovne obremenitve se bodo povečale. Učiteljski poklic ne bo več privlačen. Sistem plač in delovni čas ravnateljev in učiteljev ne bosta takšna, da bi bilo delo na tem področju privlačno. Za učiteljski in ravnateljski poklic bo vse težje dobiti dobre kandidate. Del ravnateljev in učiteljev bo prešel v zasebni sektor.

6.5 DRUGA STOPNJA, SKUPNI CILJI

Dobra prihodnost za vse mlade

Izobraževanje na drugi stopnji bo organizirano dualno, pri čemer se bo delilo na splošno gimnazijsko, usmerjeno k visokošolskemu študiju, in na poklicno, ki bo na več načinov ustrezalo potrebam trga dela. Gimnazijsko in poklicno izobraževanje bosta tesno povezana. Po zaključenem poklicnem izobraževanju bodo učenci in učenke šolanje lahko nadaljevali v visokošolskih programih.

Temeljni cilj izobraževanja na drugi stopnji je omogočiti dijakom in dijakinjam pridobiti znanje in spretnosti, na podlagi katerih bodo lahko nadaljevali svojo izobraževalno pot, prešli na trg dela in vse

življenje na različne načine svoje znanje spopolnjevali. Med izobraževalno potjo bodo učenci in učenke začeli vse bolj zaupati v svoje sposobnosti za učenje, zmeraj bolj jasno bo tudi, v kateri poklic se bodo usmerili v prihodnosti. Družba se bo zavedala pomena visoke ravni osvojenega znanja po končani drugi stopnji izobraževanja, zaupanje v sposobnost izobraževalnih ustanov za posodobitev in produkcijo znanja se bo krepilo.

Cilji na drugi stopnji izobraževanja bodo doseženi, ker bo celotna izobraževalna pot od predšolske vzgoje do visokošolskih programov načrtovana kot celota. Cilji vsake višje ravni izobraževanja bodo usklajeni s cilji na poprejšnji in na naslednji ravni.

Splošna naravnost družbe bo spodbujala k izobraževanju. Za drugo stopnjo izobraževanja bo zagotovljenih dovolj sredstev, saj bo razumljen pozitiven vpliv edukacije pri preprečevanju problemov, kot je, denimo, izključevanje mladih.

Šolska obveznost se bo podaljšala, tako da bodo še posebno tisti dijaki in dijakinje, ki bodo v nevarnosti, da bi bili izključeni, spodbujeni k temu, da nadaljujejo izobraževanje na drugi ravni, tj. v gimnazijah ali na poklicnih šolah. To bo pripomoglo k zmanjševanju izključevanja, spodbujalo mlade k prevzemanju odgovornosti, k večji enakopravnosti v izobraževanju ter k manj pogostim izstopom iz izobraževanja.

Vrstniške skupine, skupinsko učenje ter vodenje in razpravljanje o prihodnosti in zaposlovanju bodo mladim predstavljali podporo in jim omogočili, da bodo seznanjeni o možnostih nadaljnega šolanja in zaposlovanja. Dijakom in dijakinjam bo na voljo dovolj podpore pri skrbi za zdravje in upravljanju z lastnim življenjem.

Pri učenju bodo prihajale vse bolj v ospredje od časa in kraja neodvisne metode ter prostor poučevanja. Dijaki in dijakinje bodo svoje

individualne učne načrte opravljali v različnih oddelkih. Pri tem ne bodo prepuščeni sami sebi, temveč jih bo zmeraj spremljal nekdo od učiteljev. Vedno bo na voljo tudi dovolj svetovanja. Poučevanje se bo razvilo v smeri raziskovalnega učenja, učenja na podlagi analize pojavov in na podlagi učenja s pomočjo iger. Učenje bo razumljeno kot obsežna celota, v katero poleg formalnega učenja spada tudi neformalno.

Športna vzgoja in umetnost bosta na vseh stopnjah šolanja pomenili pomembna dejavnika fizičnega in duhovnega blagostanja učencev in učenk. Spodbujali bosta razvoj socialnih in motoričnih spretnosti in omogočali tako doživljajske izkušnje kot umiritev.

Skupni predmet na drugi stopnji izobraževanja bo kakovost življenja, katerega ključne vsebine bodo socialne veščine, odnos s sočlovekom, zdravje in varnost.

Načrtno razvijanje druge stopnje bo omogočilo udejanjanje reform na ravni države, kar bo pripomoglo k zmanjšanju števila izstopov iz šolskega sistema in vplivalo na to, da bo vse več posameznikov končalo izobraževanje.

Ob koncu izobraževanja na drugi stopnji, bodo dijaki in dijakinje pripravili načrt o prihodnosti svoje izobraževalne in poklicne poti. Tisti, ki bodo izobraževanje na drugi ravni uspešno sklenili, bodo usposobljeni za aktivno delovanje v družbi.

Individualno usmerjanje

Svetovanje in usmerjanje na učni poti bo potekalo v sodelovanju z dijaki in dijakinjami, metode pa bodo raznolike. Ob kakovostnem poučevanju bosta svetovanje in vodenje zagotovila, da bodo dijaki in dijakinje napredovali v okviru svojih programov. Individualni učni načrt bo oblikovan ob začetku programa, pristojni pa ga bodo na individualnih posvetovalnih razgovorih nenehno spremljali.

6.6 POKLICNO IZOBRAŽEVANJE - CILJI

Večja privlačnost izobraževanja

Pogoji o organizaciji poklicnega izobraževanja bodo določeni z zakoni. Izobraževanje bo dostopno po vsej državi, pri čemer bodo v sklopu ponudbe le-tega upoštevane spremembe v družbi in na trgu dela, potrebe trga dela ter zahteve po znanju. Število učencev na poklicnih šolah se bo zelo povečalo, saj bodo v izobraževanje vključeni različno stari učenci in učenke.

Raziskovanje poklicnega šolanja na univerzah se bo okrepi, izsledki raziskav pa bodo služili načrtovanju razvoja poklicnega izobraževanja. Cilji izobraževanja bodo oblikovani ob hkratnem upoštevanju potreb posameznika, družbe in trga dela. Uravnovešenost teh potreb in ustrezni programi bodo trgu dela zagotavljali sposobne, motivirane in samostojne posameznike.

Družbene spremembe bodo vplivale na razvoj in prenavljanje izobraževanja. S pomočjo povratnih informacij bo ocenjevana kakovost izobraževanja. V evalvacijskih centrih izobraževalne institucije bodo ocenjevali kakovost na podlagi meril, ki bodo enotna po vsej državi. S temi merili bosta jasno opredeljena celotno delovanje in delovno okolje organizatorja izobraževanja.

Financiranje izobraževanja bo stabilno in bo pokrivalo stroške. Ti se bodo po vnaprej določenih merilih razdeljevali med trg dela in javni sektor. Poklicne šole bodo trgu dela ponujale izobražene delavce in pomoč pri razvijanju dejavnosti. Finska bo potrebovala znanje in inovacije, pridobljene s poklicnim izobraževanjem. Poklicne šole bodo zagotavljale kompetitivnost na trgu dela. Sodelovanje trga dela pri financiranju poklicnega izobraževanja bo posledično obče razumljeno in sprejeto.

Fleksibilno učenje za trg dela

Na kraj in čas nevezano učno okolje in raznolike metode učenja bodo prispevali k motivaciji za učenje. Učenci in učenke bodo del programa lahko opravili na različnih ravneh izobraževanja. Učenje na delovnem mestu in avtentične delovne situacije bodo prispevali k prilagajanju izobraževanja zahtevam poklicnega polja. Učitelji bodo pomagali učencem in učenkam v različnih etapah učnega procesa ter ocenjevali njihov poklicni razvoj. Upoštevalo, prepoznalo in priznalo se bo na različne načine pridobljeno znanje. Slednje bo mogoče prikazati s konkretnimi izdelki, dokumentiranimi opisi delovnih situacij, diplomami in drugimi izdelki. Na podlagi teh produktov in ob prikazih učnega procesa se bo ocenjevalo in priznavalo raven že osvojenega znanja in njegovo kakovost.

Dijaki in dijakinje bodo deležni pouka, vodenja, povratnih informacij in vrstniške podpore. V poklicni razvoj bo vključeno tudi sodelovanje dijakov pri načrtovanju in izvajanju učnega procesa. Odgovornost za razvijanje lastnega znanja bo na izobraževalni poti vse večja. Dijakinje in dijaki bodo pridobili tudi sposobnosti za nadaljevanje izobraževanja.

Velikost učne skupine, število dijakov na učitelja, svetovalca in količina sredstev za poučevanje bodo določeni z uredbami. Učiteljice in učitelji bodo pouk načrtovali in izvajali fleksibilno, in sicer glede na različne potrebe po znanju in zahtevnost učnih situacij. Pri tem bodo uporabljali raznolike metode poučevanja.

Izobraževanje bo omogočalo razvoj poklicnega znanja, vrstniške podpore in poklicne identitete, kar bo prispevalo k motivaciji. Finska bo pripravljena na spreminjajoče se razmere in zahteve po znanju. Odzivnost na dinamičnost delovnega okolja bo del poklicne spretnosti, ki bo hkrati omogočala izkoriščanje znanja na različnih delovnih področjih. Ker bodo dijaki in dijakinje vse večji del programa opravljali v sodelovanju s trgom dela, se bo povečala tudi nevarnost,

da bi se dogajale delovne nesreče. Zakonodaja jih bo zato ščitila tudi na delovnih mestih. Tisti, ki bodo izobraževanje uspešno zaključili, bodo imeli dobro podlago za nadaljevanje izobraževanja, premik na trg dela in za spopolnjevanje lastnega znanja skozi vse življenje.

6.7 GIMNAZIJA - CILJI

Kakovostno poučevanje po vsej državi

Gimnazijsko izobraževanje bo imelo jasen in priznan položaj v sklopu dveh vzporednih vrst srednje šole. Gimnazija bo omogočala pridobiti dobro, široko splošno izobrazbo ter podlago za študij na visokošolski ravni. Strukturna reforma bo izpeljana tako, da bo omogočala specifično delovanje gimnazij in povezovanje le-teh. Finska bo poskušala zagotoviti kakovost in lokalno dostopnost gimnazijskega izobraževanja po vsej državi.

Sredstva gimnazijskega izobraževanja na posamezni oddelek se bodo zvišala na takšno raven, da bodo omogočala kakovostno izvedbo pouka. Gimnazije bodo v glavnem vzdrževale občine. Velikost občin se bo bistveno povečala, kar bo omogočalo obravnavo gimnazij kot dela širše teritorialne celote. Največje občine na redko naseljenih območjih bodo velike celo kot nekdanje pokrajine. S povečevanjem občin bodo občinske edukacijske povezave postale nepotrebne ali pa se bodo spremenile v pokrajinske, obenem se bodo administrativne strukture manj prekrivale.

Majhne gimnazije v tistih občinah, ki se bodo pridružile osrednji občini, bodo v mnogih krajih oblikovane v gimnazijsko celoto. Vsaka gimnazija bo imela svojega ravnatelja. Gimnazija bo lahko omogočena kot lokalna storitev, če bo osrednja gimnazija v drugih oddelkih organizirala pouk na daljavo. Ker gimnazije ne bodo prevelike, bo mogoče razvijati občutek varnosti ter sodelovanja in pripadnosti skupini. Skupine bodo po velikosti organizirane skladno z razumnimi finančnimi okviri in tako, da bo mogoče tudi v majhnih oddelkih

zagotoviti izbirnost. Ker bodo gimnazije in osnovne šole pod okriljem občin, bo sodelovanje olajšano – tudi zato, ker bodo predmetni učitelji skupni.

Sodelovanje med različnimi izobraževalnimi ustanovami

Gimnazije bodo sodelovale med seboj in s poklicnimi šolami, univerzami in visokimi strokovnim šolami. Aktivno se bodo povezovale tudi z osnovnimi šolami. Del osnovnošolcev in osnovnošolk bo prej kot doslej začel opravljati program po kreditnem sistemu. Omenjeno sodelovanje bo omogočilo več izbirnosti in upoštevanje individualnih značilnosti ter nadarjenosti učencev in učenk.

Strukture gimnazije in mature bodo jasne, pri prehodu na trg dela ali v nadaljnji študij pa se bo znanje maturantov pokazalo kot kakovostno. Udejanjanje tega modela ne bo terjalo velikih sprememb v zakonodaji o izobraževanju. Zahtevalo bo predvsem načrtno spodbude, prenove struktur z uporabo tehnoloških možnosti.

Tradicionalni izpiti, pri katerih bi preverjali znanje, naučeno na pamet, skoraj ne bodo več obstajali. Uporabljeni bodo le za preverjanje, ali učenci in učenke obvladajo temeljno znanje. Ocenjevanje bo praviloma temeljilo na učnem procesu in merjenju njegovih rezultatov. Z izpiti in nalogami se bo preverjalo uporabo znanja in spretnosti, sposobnost povezovanja ter kritičnega sklepanja. Pri ocenjevanju bodo upoštewane tudi spretnosti timskega dela in sodelovanje s strokovnjaki.

Matura bo še naprej ostala gimnazijski zaključni izpit, ki bo imel kot vstopni pogoj za vstop na visokošolsko raven vidnejšo vlogo kot v drugem desetletju tega stoletja. Maturitetne naloge bodo zasnovane v elektronski obliki, elektronske storitve pa bodo nasploh zelo poživile razvoj poučevanja v gimnazijah.

Ob splošnoizobraževalni naravi gimnazije, ki se bo obdržala, se bo povečala izbirnost. Pri poučevanju, učenju in svetovanju bodo zelo

navzoči digitalne aplikacije in delovna okolja, a dijaki in dijakinje bodo kljub temu deležni osebnega svetovanja in pomoči. Za samostojno učenje in učenje na daljavo bodo oblikovana merila kakovosti, v sklopu katerih bodo opredeljeni vodenje in pomoč dijakom in dijakinjam ter ukrepi, ki jim bodo omogočali socialni razvoj.

V gimnaziji bo delo opravljal en redno zaposleni svetovalni delavec (tudi t. i. usmerjevalec izobraževalne poti) na 200 dijakov in dijakinj. Pravica učečih se do dodatnega pouka bo zapisana v zakon. Majhne dodatne investicije se bodo povrnilo tako, da bodo dijakinje in dijaki program hitreje zaključili, obenem pa bo manj takih, ki ga ne bodo končali. Število dijakov in dijakinj v učnih skupinah bo manjše, več pozornosti bo namenjene izboljšanju opremljenosti gimnazij.

6.8 DRUGA STOPNJA, SKUPNE NEVARNOSTI

Številčnejše prekinitve izobraževanja

Podaljšanje učne obveznosti na drugi stopnji bi se lahko odrazilo v t. i. »letu v prostem teku«, ki bo zmanjševalo motivacijo za učenje, povečalo izključevanje mladih in ne bo prispevalo niti k doseganju ciljev gimnazijskega niti poklicnega izobraževanja. Prvo leto na drugi stopnji izobraževanja bo za vse enako, s čimer se bosta izgubila tako splošnoizobraževalni značaj gimnazije kot tudi ustreznost poklicnega izobraževanja za vstop na trg dela. Mladi izobraževanja ne bodo doživljali kot svojega in povečalo se bo število tistih, ki ga bodo prekinili.

Razdrobljena organizacija

Zaradi brezciljnosti in nesposobnosti sprejemanja odločitev načrtni razvoj izobraževanja na drugi stopnji ne bo obstajal. Namesto tega bodo različne odločitve sprejete na lokalni in področni ravni. V ozadju bodo različni lokalni edukacijsko-politični nazori in zgolj na »interesu gospodarstva« utemeljene odločitve, katerih namen bo le zmanjšati stroške. Omrežje občinskih storitev ne bo do konca

prenovljeno. Povečale se bodo tudi lokalne razlike med izobraževalnimi programi na drugi stopnji, saj bodo nekatere občine pripravljene vlagati v razvoj izobraževanja in bodo namenile izobraževalnim ustanovam pod svojim okriljem več sredstev, kot predvideva država, spet druge pa bodo uporabljale državni denar za druge namene. Posamezne občine bodo drugostopenjsko izobraževanje prenesle na občinske povezave¹¹ in bodo svoje delovanje razvile v smeri podjetništva. Pomanjkanje interesa na ravni države in zmanjševanje sredstev bosta pospešila divergentni razvoj. Država ne bo sposobna načrtovati razvoja izobraževanja, hkrati pa se bodo zaradi oslabiljenega gospodarstva skladno s tem zmanjševala tudi sredstva za vzgojo in izobraževanje.

Zaradi neselektivnega zmanjševanja sredstev bodo skupine vse številčnejše, manj bo izbirlivosti, učna tehnologija v izobraževalnih ustanovah pa bo zastarala. Učitelji in učiteljice bodo zapostavljali dodatno spopolnjevanje, zato v poučevanju ne bo napredka. Strokovno znanje bodo razvijali le ob delu, kar bo posledično pomenilo, da jih večina svojega znanja ne bo mogla posodobiti. Na različnih seminarjih bodo sicer tudi v prihodnje predstavljeni zgledi dobrih praks iz posameznih enot, a zaradi pomanjkanja sredstev le-ti ne bodo udeleženi. Nekateri učitelji si bodo začeli ob tem prizadevati, da bi se zaposlili v šolah, ki bodo slovele kot dobre, kar bo poslabšalo položaj manj uspešnih šol.

6.9 POKLICNO IZOBRAŽEVANJE - NEVARNOSTI

Ponudba poklicnega izobraževanja bo bistveno okrnjena, nekatera področja bodo celo ukinjena. Raznovrstno izobraževanje bo ponujeno le v izobraževalnih ustanovah v bližini velikih urbanih središč.

.....
11 Povezave manjših občin na Finskem omogočajo skupno izvajanje programov, ki jih manjše občine ne morejo zagotoviti samostojno. Ena takšnih funkcij občin, ki jo je mogoče izvesti na ravni povezave (zveze) občin, je tudi zagotavljanje srednješolskega izobraževanja.

Izobraževanje bo potekalo na delovnih mestih. Ob preverjanju kompetenc v praksi bo dijakinjam in dijakom omogočeno priznavanje znanja. Organizatorji izobraževanja bodo pripravili izobraževalno ponudbo predvsem v skladu z naročili trga dela. Ker poučevanje na poklicnih šolah ne bo privlačno bodo izobraženi in kvalificirani učitelji in učiteljice redki. Zahteve po kvalificiranosti se bodo precej zmanjšale.

Izobraževanje bodo organizirala domača in tuja zasebna podjetja, ceno pa bosta določala ponudba in povpraševanje. Na drugi stopnji izobraževanja bo poklicno izobraževanje pot, namenjena predvsem tistim, ki jim ne bo uspelo priti v gimnazijo ali pa še ne bodo imeli zaposlitve, da bi se tako lahko izobraževali na delovnem mestu.

Neodvisne in prepoznavne gimnazije ter poklicnega izobraževanje ne bo več. Hkrati se bodo izgubile tako prednostna področja gimnazije kot tudi poklicnega izobraževanja.

6.10 GIMNAZIJA - NEVARNOSTI

Zaradi zmanjševanja stroškov za osebje v gimnaziji se bo vzpostavilo individualno učenje brez učiteljevega vodenja. To se bo odrazilo v prekinitvah izobraževanja in izključevanju mladih.

Gimnazijsko izobraževanje bo skoncentrirano v večjih enotah in bo postalo manj dostopno. Za to, da bi se poučevanje razvijalo, ne bo priložnosti.

Celotna država bo postala ujetnica zmanjševanja stroškov. Razvoj gimnazijskega izobraževanja bo le navidezen, saj ne bo mogoče sprejeti niti najmanjših odločitev, četudi bomo na splošno razumeli koristi in prihranke, ki jih omogočajo doseči svetovanje in vodenje dijakov in dijakinj ter spodobna organizacija dodatne pomoči. Končni rezultat bo pisan model, ki bo vodil k diferenciaciji učnih rezultatov in

zmanjšanju enakopravnosti v izobraževanju.

Gimnazija bo izvajala zgolj nujne in poglobitvene vsebine kreditnega sistema.¹² Dijaki in dijakinje bodo na regionalne administrativne urade naslavljali številne pritožbe spričo nezadovoljstva pri načrtovanju programa. Prav tako ne bodo motivirani za delo, učna mesta pa bodo zasedena zato, ker bo druga stopnja izobraževanja obvezna.

Gimnazija bo vse bolj podobna osnovni šoli, čeprav bodo kot uradni cilji ostali formalno zapisani poglobitev splošne izobrazbe in pridobitev sposobnosti za visokošolski študij. Nekatere družine se bodo o svojem kraju bivanja začele odločati glede na to, kje bo še mogoče pridobiti visokokakovostno gimnazijsko izobrazbo.

Obenem se bodo okrepile zahteve po privatizaciji gimnazijskega izobraževanja. Zahteve bodo utemeljene z nesprijemljivimi razlikami v kakovosti obstoječega gimnazijskega izobraževanja.

Organiziranje maturitetnega izpita v elektronski obliki zaradi pomanjkanja sredstev ne bo izpeljano do konca. Nalog na izpiti nam ne bo uspelo zastaviti tako, da bi ustrezale vsebini poučevanju v gimnazijah.

6.11 VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE – CILJI

Celosten in dolgoročen razvoj

Visokošolsko izobraževanje se bo na osnovi dualnega modela razvijalo dolgoročno in kot celoto. Usmeritev se ne bo spreminjala z vsakimi volitvami. Ob hkratnem ohranjanju pozornosti na ključnih nalogah bo reformiranih več področij. Poleg zagotavljanja poklicne kompetentnosti bo pomembna naloga visokošolskega izobraževanja kultiviranje. V drugem desetletju tega stoletja bo Finska prenehala z razdrobljenim razvijanjem visokošolskega izobraževanja.

.....
¹² Bistveno manj bo izbirne in dodatne ponudbe (op. prev.).

Visokošolske ustanove bo zajel drugi reformni val. Univerz in visokih strokovnih šol bo manj kot doslej. Čeprav bodo še vedno v vsaki pokrajini, bodo njihove izobraževalne naloge obsežnejše. Delovanje visokih šol bomo razumeli kot celoto. Visoke strokovne šole in univerze se bodo ohranile kot samostojni dejavniki. Visoke šole, učitelji in raziskovalci med seboj ne bodo tekmeči, temveč bodo tesno sodelovali. To sodelovanje bo razumljeno kot sredstvo in še posebno kot dejavnik kakovosti ter bo omogočalo najti nove rešitve in močna področja. S sodelovanjem se boboljšala raven poučevanja in raziskovanja.

Večino osnovnih finančnih sredstev za visokošolske ustanove bo še naprej zagotavljala država. To financiranje ne bo bistveno večje, a bo bolj kot doslej dolgoročno, namesto dobička v visokem šolstvu pa bo poudarjena kakovost. Vlaganje v poučevanje in raziskovanje bo razumljeno kot način za krepitev finske kompetitivnosti. Delež BDP, ki naj bi ga po priporočilu EU zagotavljala država, bo dosežen, a si bo Finska prizadevala za še več. Stabilno osnovno financiranje bo še dodatno okrepljeno s pomočjo programov EU in dodatnega financiranja.

Manj administracije in več zagotavljanja kakovosti

Univerze in visoke strokovne šole bodo proaktivni dejavniki in bodo bolj usmerjene navzven. Dialog med njimi se bo okrepil in tudi zaupanje v visokošolske ustanove se bo povečalo. Vodenje, poročanje in normiranost visokega šolstva se bodo zmanjšali, hkrati pa se bo izboljšalo sodelovanje med posameznimi šolami. Tako bo postalo bolj kakovostno celotno visokošolsko izobraževanje. Ministrstvo za šolstvo in kulturo bo vodilo visoko šolstvo kot celoto in po delih. Zunanje in notranje potrebe bodo narekovale razvoj takih visokih šol, ki bodo vredne svoje avtonomije.

Manj bo evalvacijskih procesov in sledenja statističnim informacijam. V dogovorjenem časovnem okviru bodo visoke šole same ocenjevale kakovost poučevanja in raziskovanja. Študenti in študentke bodo

bolj intenzivno vključeni v evalvacijo in razvijanje administracije na vseh ravneh. Evalvacijsko središče ustanove bo prešlo od presojanja kakovosti procesov h kakovosti vsebin. Skupaj z resornim ministrom bo na podlagi ugotovitev evalvacije spremljalo in analiziralo delovanje visokih šol. Če se bo pokazalo kot potrebno, bodo obenem opravljene tudi bolj poglobljene in individualizirane tematske evalvacije delovanja visokih šol.

Mednarodno sodelovanje kot del vsakdanjika

Mednarodno sodelovanje bo postalo običajen del visokošolskega vsakdanjika. Visoke šole bodo v sodelovanju s finskim gospodarstvom ustanovile skupno podjetje za izvoz izobraževalnih storitev, kar bo prineslo dodatna sredstva za poučevanje in razvoj raziskovanja.

Finska bo vlagala v vzpostavitev tesnega sodelovanja med visokimi šolami v nordijskih državah, saj bo zaradi razvoja arktičnega področja to postajalo vse bolj pomembno. Drugo desetletje tega stoletja bo prineslo spoznanje, da finske visoke šole zaostajajo za drugimi nordijskimi institucijam s tega področja. Nordijske države se bodo znale skupaj odzvati na globalno tekmo v znanju.

Mednarodno sodelovanje bo razumljeno kot dejavnik izboljševanja kakovosti poučevanja in učenja. Finski, švedski in laponski jezik bodo še naprej jeziki poučevanja in bodo obdržali svoj položaj v produkciji znanja. Finska bo zanimiva za tuje študente in študentke ter profesorski kader, ki jim bosta s pomočjo interaktivnih učnih metod predana švedski in finski jezik ter kultura.

Mednarodno tekmovanje in majhnost Finske bodo spodbudili visoke šole k sodelovanju tudi na področju izobraževanja. Dodiplomski študij na univerzi bo krepil splošno izobraženost, poklicno in raziskovalno poglobljanje pa bosta v večji meri potekala predvsem na magistrski ravni.

V poučevanje bo zajeto znanje, pridobljeno pri raziskovanju in na področju umetnosti. Univerze bodo pomenile ekosisteme poučevanja in znanja, visoke strokovne šole pa bodo postale vplivni lokalni akterji razvoja. V sodelovanju s trgom dela bodo visoke strokovne šole krepile svojo osrednjo dejavnost in uporabile osnovne raziskave univerz na trgu dela in v lokalnem razvoju. Visokošolski strokovni programi se bodo izvajali v tesnejšem sodelovanju s trgom dela. V visokih strokovnih šolah bo potekalo tudi skupno visokošolsko strokovno izobraževanje na drugi stopnji na različnih področjih.¹³

Bistveni del izobraževanja raziskovalcev bo predstavljalo delovanje v mednarodnem omrežju raziskovalcev, ki je sestavljeno iz visokih šol, raziskovalnih oddelkov in podjetij. Okrepitev sodelovanja s trgom dela se bo odražalo tudi pri rekrutaciji doktorskih študentov. Sodelovanje s trgom dela bo olajšalo dostop do raziskovalnega študija z druge stopnje visoke strokovne šole.

Visoko šolstvo kot hitra cesta izobraževanja

Delež visokošolsko izobraženih na Finskem bo med najvišjimi na svetu. Vseživljenjsko učenje in trg dela bosta postala pomemben del visokošolskega vsakdanjika. Različno stari posamezniki bodo v različnih obdobjih svojega življenja študirali v visokošolskih programih. V visokih šolah in na trgu dela bo vse več takšnih prostorov, ki bodo omogočali nenehno srečevanje poučevanja in dela. Študenti in študentke bodo z visokošolskega študija neposredno prešli na trg dela.

Študenti se bodo, ker bodo v času celotnega študija imeli na voljo svetovanje, zavedali svojih sposobnosti in priložnosti za izobraževanje. Vse več jih bo na visoke šole sprejetih z različnih izobraževalnih poti. Mednarodna razsežnost pri študiju se bo okrepila, geografske

.....
 13 Visoko strokovno izobraževanje na drugi stopnji naj bi v tem primeru pomenilo skupno nadgradnjo različnih triletnih strokovnih programov s še dvema letoma študija.

razlike pa se bodo zaradi razvoja digitalnih storitev zmanjšale. Pri visokošolskih svetovalnih storitvah in vodenju bodo še bolj upošteevane različne potrebe študentov in študentk po pomoči.

Na visokih šolah se bodo oblikovale skupnosti, vezane na različne programe, ki bodo študente in študentke vključevale in s tem povečevale njihovo pripadnost skupini ter pripomogle k hitrejšemu dokončanju študija. Študenti bodo motivirani, razumeli bodo vrednost in pomen izobraževanja. Poučevanje in učenje bosta povezana s potrebami po razvoju posameznika in družbe in bosta obenem predstavlja temelj za dobro življenje. Trg dela bo sodeloval pri financiranju izobraževanja, saj bodo delodajalci slednje razumeli kot možnost za izboljšanje kakovosti dela.

Študentom in študentkam bo na voljo več izobraževalne izbire, deležni bodo svetovanja. Razviti bodo mehanizmi za prepoznavanje in priznavanje že pridobljenega znanja. Zamisli, izumi in inovacije se bodo porajali v interakciji med strokovnjaki z različnih polj. Med osrednjimi nalogami visokošolskega izobraževanja bosta tudi oblikovanje in razvoj posameznikove identitete.

Številni posamezniki se bodo po končanem študiju na visokošolski ravni odločali nadaljevati svojo poklicno pot v podjetništvu, ki bo razumljeno kot enakopravno z rednimi zaposlitvami. Posameznikova odločitev, da postane podjetnik, bo razumljena kot korak naprej v njegovi karieri. Svoboda upravljanja z delovnim časom in s podjetništvom povezano zadovoljstvo bosta prispevala k povečevanju števila visokošolsko izobraženih podjetnikov. Urejeno bo zavarovanje za primer brezposelnosti, bolezni ter združevanje dela in družinskega življenja in tako olajšan prehod iz rednih služb v podjetništvo.

Brezplačno in kakovostno visokošolsko izobraževanje bo postalo vsakdanja in privlačna hitra cesta v spreminjajoči in razvijajoči se družbi.

Nadzorovano spreminjanje dela pedagoških delavcev

Medsebojno zaupanje med osebjem, vodstvom in študenti ter visoka motivacija za prevzemanje odgovornosti bosta oblikovala temelj za kakovostno kulturo dela. Ta bo v visokih šolah skladna z demokratičnimi ideali. Administrativni procesi bodo poenostavljeni, pedagoško osebje bo dobilo več avtonomije pri vsebinskem delu in bo deležno zaupanja, s čimer se bo zmanjšala potreba po poročanju posameznikov in posameznic o opravljenem delu. Timsko delo bo postalo del vsakdanjika, kakovost dela in rezultati pa bodo dobri. Od merjenja dosežkov bo Finska prešla h kvalitativni evalvaciji le-teh. Poudarjen bo razvoj kolektivne ustvarjalnosti in sprejeto bo, da to zahteva prostor in zaupanje.

Delo pedagoškega osebja bo postajalo vse zahtevnejše. Učitelji v visokošolskih zavodih bodo strokovnjaki za svojo znanstveno disciplino ali področje, na katerem poučujejo. Raziskovanje, razvijanje in poučevanje se bodo tesno prepletali v delovnih nalogah pedagoškega osebja, ki sodeluje pri analizah, ustvarjanju in prenosu znanja.

Vsi, ki bodo poučevali na visokošolski ravni, bodo imeli pedagoško izobrazbo. Pri izobraževanju bodo zmeraj bolj v ospredju vseživljenjsko učenje, ocenjevanje znanja, proizvajanje in komunikacija, in sicer tako pri učiteljih kot pri študentih. Pedagoško osebje, zaposleno na visokih šolah, se bo vseživljenjsko izobraževalo, obvladalo načrtovanje obsežnih učnih procesov in razvoj v skladu z zahtevami časa.

Delo ne bo vezano na čas ali kraj. Določena bo letna količina ur dela, zaradi sprememb, ki se porajajo v delovnem okolju, pa bo ključno povečati prožnost pri rabi delovnega časa in prepustiti učiteljem več odgovornosti pri usmerjanju lastnega dela. Učitelj bo sodoben strokovnjak, ki bo upoštevač sredstva, ki mu bodo na voljo, odgovarjal za celoto svojega dela- izvajanje, ocenjevanje in razvijanje ter sodeloval pri razvijanju delovne skupnosti. Pri delu bodo vsako leto v ospredju različne naloge, izhodišče pa bo, da spadajo k delu

pedagoškega osebja tako poučevanje kot tudi raziskovanje in razvojno delovanje v sodelovanju z različnimi deležniki. Del načrtovanja in izvajanja poučevanja bo timsko delo. Temelj dela bodo pravično vodenje in razvidni mehanizmi povratnih informacij. Med delodajalci in pedagoškim osebjem bosta vzpostavljena vzajemno zaupanje in fleksibilnost. Novi pristopi k delu bodo v pomoč visokošolski skupnosti, da bo lahko dosegala merila o kakovosti poučevanja, ki jih bo določilo pristojno ministrstvo za izobraževanje in kulturo. Opredeljeni smiselni cilji bodo pripomogli k večji delovni motivaciji pedagoškega osebja.

Zahtevnost nalog, strokovnost in uspešnost pri delu bodo upoštevana pri plačnem sistemu. Poučevanje in razvoj le-tega bosta razumljena kot enako pomembna, kot sta raziskovanje in razvojno delo. Poudarjena bosta pomen kariernega razvoja učitelja in kompetitivnost dela, napredovanje v skladu z dosežki pri poučevanju bo postalo sistematično.

6.12 VISOKOŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE - NEVARNOSTI

Razhod poučevanja in raziskovanja

V sistemu visokega šolstva se bodo zgodile velike spremembe. Spreminjanje smeri, ki se nadaljuje iz obdobja ene vlade v obdobje druge, bo upočasnjevalo razvoj visokošolskega prostora, zmanjšala se bo tudi učinkovitost izvajanja temeljnih nalog v polju. Na Finskem bo izpeljana še ena visokošolska reforma, ker sredstva, ki so temu področju namenjena iz državnega proračuna, ne bodo zadoščala, da bi ohranili obstoječe število visokih šol. Za reforme se bomo odločili tudi zato, ker se visoke šole ne bodo dovolj izkazale v različnih mednarodnih primerjavah in ker se bodo spremenili pogoji za sprejem študentov in študentk v visokošolske študijske programe. Slednje bo večina sicer uspešno končala, vendar nihče ne bo zaposlen in odgovoren za kakovost ter vsebinski razvoj programov.

Univerze bodo predstavljale manjši del visokošolskih ustanov in jih bo precej manj kot zdaj. Preostale bodo povezane v velike celote in se bodo v skladu s temeljnim načelom delovanja usmerjale v ustvarjanje znanja in doktorski študij. Univerze bodo osredotočene na delovanje v mednarodnem prostoru in bodo tako krepile finsko kompetitivnost. Iz dela univerzitetnih in visokošolskih ustanov bodo oblikovane poklicne strokovne šole, nekaj visokih šol pa bo ukinjenih.

Trga dela bo vse bolj potreboval ljudi s široko izobrazbo. V sklopu visokih strokovnih šol bo obstajalo izobraževanje na nižjih in višjih ravneh, slušatelje bodo pripravljale na to, da se bodo sposobni spoprijeti s poklicnimi in strokovnimi nalogami. Pozornost univerz bo usmerjena k doktorskemu študiju in zagotavljanju usposobljenega osebja za raziskovanje in zahtevne razvojne naloge.

Povečevanje tekmovanja in neenakopravnosti

Finski visokošolski trg se bo odprl tujim visokošolskim akterjem. Ob domačih ponudnikih programov se bodo tako pojavili še zasebni in plačljivi, ki bodo dopolnjevali mrežo visokih šol in izobraževalno ponudbo. Sposobni bodo tekmovati za študente, čeprav bodo njihovi programi plačljivi. Vse več programov bodo študenti absolvirali na tujih visokih šolah.

Zmeraj več bo mednarodnega sodelovanja, tudi ponudba izobraževanja bo zaradi razvoja tehnologije večja.

Internacionalizacija, zmanjšanje kompetitivnosti izobraževanja in financiranja bo prispevalo k temu, da bo na Finskem visoko šolstvo postalo delno plačljivo. Finci bodo še zmeraj lahko brezplačno končali en visokošolski program, tisti, ki prihajajo iz Evropske unije in iz držav zunaj Evropskega gospodarskega območja, bodo stroške izobraževanja na univerzah, poklicnih strokovnih šolah ter drugih dopolnilnih programih krili s semestrskimi plačili. Plačljivost izobraževanja študentov iz držav ETA območja bomo kompenzirali na

različne načine. Finančno bo dodatno izobraževanje finskih študentov, ko bodo ti zaključili šolanje na visokošolskem programu, vse bolj prepuščeno njim samim in delodajalcem.

Izobraževanje, določeno s trgom dela

Izobraževanje se bo razvijalo ob sodelovanju javnega sektorja in zasebnih deležnikov. Povečevalo se bo prehajanje med trgom dela in visokimi strokovnimi šolami. Trg dela bo bolj kot doslej določal načrtovanje in smer izobraževanja.

Učitelji se bodo zaposlovali ali na visokih šolah ali v podjetjih. Univerze in raziskovalni oddelki bodo ostali pod pokroviteljstvom države, od katere bodo tudi v prihodnje prejeli večino finančnih sredstev. V visokih strokovnih šolah se bo okrepilo zunanje financiranje, ki bo zavzelo osrednje mesto.

6.13 IZOBRAŽEVANJE UČITELJEV - CILJI

Znanje in izobrazbena raven finskega naroda bosta v svetovnem merilu vrhunska. Ključni pri tem bodo najboljši učitelji na svetu na vseh ravneh in v vseh oblikah izobraževanja ter najkakovostnejše izobraževanje učiteljev na svetu. Izobraževanje bo imelo ključno vlogo pri razvoju nacije, demokracije in kultiviranju ter pripravljanju kompetentnih posameznikov za trg dela. Velik pomen pri tem imajo visoko izobraženi pedagoški delavci na vseh ravneh izobraževanja, tj. vse od predšolske vzgoje do univerze. Na področju izobraževanja učiteljev bo zato Finska še vedno izpostavljala razpravo o vrednotah, in sicer ob ciljih, vezanih na znanje in umetnost.

Izobraževanje kot vseživljenjski proces

Raznolik sistem izobraževanja zahteva različne učitelje, ki so dobro usposobljeni za svoje področje. Naziv učitelja bo mogoče pridobiti na več različnih načinov, v sklopu vseh pa bodo z odredbo zahtevane ustrezne kvalifikacije. Učiteljsko izobrazbo bo mogoče

pridobiti tako na univerzi kot na visokih strokovnih šolah, vsi učitelji pa bodo morali imeti pedagoško kvalifikacijo.

Izobraževanje učiteljev bo predstavljalo primer vseživljenjskega učenja, načrtno in nenehno spopolnjevanje lastnega znanja bo samoumevno. Da bi lahko zagotovili kakovostno izobraževanje, bo k delu učiteljev spadala obveznost, da redno spopolnjujejo svoje znanje. Učitelji bodo lahko med izobraževanjem razvili svoje znanje tudi na kakšnem specifičnem področju – med drugim bo tako denimo na voljo kakovostno usposabljanje za vodenje. Varnost šol in blagostanje učiteljev bosta zmeraj bolj pomembna, zato bo v sklopu temeljnega in dodatnega izobraževanja učiteljev tudi predmet blagostanje in varnost v učiteljskem poklicu. Smernice razvoja izobraževanja učiteljev bodo oblikovane v še tesnejšem sodelovanju z organizatorji in izvajalci izobraževanja učiteljev, s predstavniki edukacijske administracije, učitelji in študenti, ki se za učitelje izobražujejo. Tako se bo izobraževanje učiteljev lahko prilagajalo hitro spreminjajočim se učnim vsebinam ter potrebam družbe, trga dela in učiteljev. Raziskave bodo omogočale redno ugotavljati potrebe po učiteljih, čemur bo prilagojeno število študijskih mest.

Univerzitetno izobraževanje učiteljev po vsej državi

Strokovnost bo temeljila na osnovni izobrazbi na magistrski ravni – ta pa temelji na raziskovanju in je povezana s praktičnim učenjem v učnih delavnicah in šolah ter vrtcih na terenu.

Veliko bo vloženo v raziskovanje področja, izobraževanje bo temeljilo na najnovejših ugotovitvah raziskav in mednarodnem sodelovanju. Precej bo vloženo tudi v spopolnjevanje izobraževalcev učiteljev. Pri tem bo poudarek na najnovejši tehnologiji, metodah, učnih okoljih in najboljših strokovnjakih, in sicer nevezano na kraj in čas. Povečal se bo pomen trajnega izobraževanja učiteljev in praktičnih šolskih delavnic kot učnih in razvojnih središč. Učne delavnice bodo potekale v tesnem sodelovanju med posameznimi šolami. Prehod študentk in študentov na trg dela bomo podpirali z uvajanjem in mentorstvom.

Izobraževanje učiteljev bo še naprej zelo kakovostno, zato bo polje ostalo privlačno za najbolj nadarjene mlade in tiste, ki prehajajo v poučevanje s trga dela. K privlačnosti učiteljskega poklica bo pripomoglo tudi to, da bo na učiteljskem študiju več moških študentov in študentov iz drugih jezikovnih in kulturnih skupin. Merila za sprejem bodo primernost za poklic, motivacija in sposobnosti komunikacije. Izobraževanje za učitelje in vzgojitelje predšolskih otrok na magistrski ravni bo potekalo po vsej državi, tako da bo kvalificirano osebje zagotovljeno na celotnem območju. Tisti, ki bodo končali magistrski učiteljski študij, bodo lahko izobraževanje nadaljevali na področju učiteljskih študij tudi na univerzitetnih oddelkih za izobraževanje za učiteljski poklic. Izobraževanje bo prepoznavno in cenjeno tudi mednarodno in na Finsko bodo prihajali po pedagoško znanje tudi tuji študenti. Pedagoško znanje v mednarodni skupnosti se bo tako okrepilo. Izvoz izobraževanja bo postal pomemben vir dohodkov in ena od možnosti za specializacijo.

Raznovrstnost učiteljstva v poklicnem, neformalnem, visokošolskem in osnovnem izobraževanju iz umetnosti

Spremembe v poklicnem izobraževanju in izobraževanju odraslih bodo zahtevale široko znanje. Trg dela, mednarodno sodelovanje in povečane razvojne potrebe bodo vplivali na oblikovanje pedagogike izobraževanja učiteljev, njeno vsebino in storitve. Tudi vloga dodatnega spopolnjevanja se bo povečala. Mobilnost in možnost napredovanja učiteljev na trgu dela se bosta izboljšali.

Pot do naziva učitelja v poklicnem izobraževanju bo še naprej raznovrstna. Različni zakoni bodo določali izobrazbeno raven, delovne izkušnje ter pedagoško izobrazbo učiteljev. Učitelji bodo vse bolj sledili svojemu poklicnemu področju in razvijali metode poučevanja, da bi odgovorili na potrebe in zahteve področja. V poklicnem izobraževanju odraslih in neformalnem izobraževanju se bo povečal pomen andragogike.

Učitelj v poklicni šoli bo pripravljaj na trg dela; na spremembe v polju, zahtevano znanje in razvoj kariere. Sodelovanje učiteljev s trgom dela bo predstavljalo del poučevanja, pri čemer se bodo metode sodelovanja še razvile in bodo raznovrstnejše. Učitelji bodo vzpostavljali mreže sodelovanja lokalno, na ravni države in mednarodno.

Visoke strokovne šole za učitelje bodo postale središča raziskovanja, razvoja in stalnega izobraževanja učiteljev. Študenti, ki se bodo pripravljali za učiteljski poklic, bodo lahko pridobljena spoznanja uporabili pri razvojnih nalogah in v različnih oblikah prakse. Visokošolski oddelki za izobraževanje učiteljev bodo vplivna izobraževalna središča.

6.14 IZOBRAŽEVANJE UČITELJEV - NEVARNOSTI

Različno kakovostni učitelji

Zmanjševanje sredstev za področje izobraževanja bo vodilo v zniževanje ciljev na področju izobraževanja učiteljev. Kvalifikacija za učitelja bo širša, na univerzah bo obstajalo več ravni izobraževanja učiteljev. Zahtevano bo, da učitelji opravijo vsaj minimalni, praktično usmerjen program na nižji ravni, le nekateri bodo končali študij na magistrski ravni in bodo pripravljani za razvojne naloge. Naloge, ki so zdaj del obveznosti učiteljev, bodo prenešene tudi na osebe brez pedagoške izobrazbe. Izobraževanja za učiteljski poklic, ki bo temeljilo le na praktičnem usposabljanju in učenju ob opori kolegov, se bo lahko udeležil kdorkoli.

Vodeno praktično usposabljanje med študijem bo ukinjeno, nadomestilo ga bo usposabljanje na delovnem mestu ob začetku delovne kariere. Novih učiteljev ne bomo več vpeljevali v delo. V izobraževalnih ustanovah bomo težko uveljavljali nove pedagoške pristope.

Ker bomo prisiljeni zmanjševati kakovostno raven izobraževanja učiteljev, bo privlačnost polja zelo upadla. V univerzitetne programe

izobraževanja učiteljev bo težko pritegniti dovolj motiviranih študentov, najbolj nadarjeni pa se bodo izobraževali za specifična izobraževalna polja, na katerih bo Finski uspelo obdržati visoko kakovost. Del prijavljenih na učiteljski študij bo zanimala zgolj možnost zaposlitve.

Izobraževanje učiteljev v polju poklicnega izobraževanja bo financirala industrija. Izobraževalna ponudba bo organizirana v skladu s potrebami slednje, zato študijskih mest na posameznih področjih sploh ne bo.

Mednarodna nekonkurenčnost v kakovosti izobraževanja

Zaradi zmanjševanja sredstev za področje izobraževanja bo izobraževanje učiteljev tako na univerzah kot na visokih šolah združeno v velike enote. Slednje bo botrovalo temu, da bo v bolj oddaljenih predelih zelo zahtevno rekrutirati učitelje. Razlike med izobraževalnimi ustanovami se bodo povečale, znanje mladih in odraslih se bo poslabšalo, razlike v znanju med različnimi deli države bodo velike. Finsko izobraževanje z vidika kakovosti mednarodno ne bo več konkurenčno.

Spričo slabšega strokovnega znanja učiteljstva bo težko zagotavljati visoko kakovost izobraževanja. Centralizirana šolska administracija bo morala vse več sredstev nameniti za izdelovanje učnega gradiva in gradiva za pomoč pri učenju. Da bi v izobraževanju zagotovili minimalne standarde kakovosti, bo vzpostavljen sistem nadzora.

6.15 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH IN NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE - CILJI

Vseživljenjsko učenje kot del vsakdanjika

Z izpeljanimi reformami in potrebo po vseživljenjskem učenju se bo povečal pomen izobraževanja odraslih. Vse več odraslih se bo vrnilo v šolsko polje, izobraževanje pa bo ustrezalo zahtevam po znanju, ki ga bo terjala spreminjajoča se družba. Izobraževanje bo

tesno navezano na delovno mesto, po potrebi prilagojeno in ne vedno usmerjeno k temu, da bi slušatelj opravil celoten študijski program. Več bo delnega opravljanja programov, bolj prožno bo mogoče tudi prehajati med posameznimi poklici. Povečal se bo tudi pomen učenja v prostem času.

Izobraževanje odraslih bo obvladalo raznovrstnost spreminjajočih se zahtev trga dela. Novi načini dela in povezovanja bodo uravnovešali razpršenost izobraževalne ponudbe. Zaradi slabega finančnega položaja se bo izobraževanje podražilo, vendar bo država pomagala finančno slabše preskrbljenim, da se bodo lahko izobraževali, denimo z vavčerji. Izobraževanje odraslih bo organizirano tudi kot eden od ukrepov na področju politike aktivnega zaposlovanja.

Izobraževanje odraslih bo povezano v večje celote, tako da bo pod isto streho potekalo tako poklicno izobraževanje mladih kot izobraževanje odraslih, neformalno izobraževanje in gimnazijsko izobraževanje za odrasle. Odrasli bodo imeli na izbiro vse več različnih izobraževalnih poti. Skupna poraba sredstev v izobraževanju odraslih se bo povečala, delitev dela med organizatorji izobraževanja bo postala jasnejša. Položaj izobraževanja odraslih se bo s povečevanjem izobraževalne ponudbe okrepil. Izobraževanje bodo še naprej izvajale ljudske šole, skoncentrirano pa bo v večjih enotah.

Učiteljsko delo bo postajalo vse bolj zahtevno zaradi individualnih izobraževalnih poti, heterogenih učnih skupin in novih učnih okolij. Isti učitelj v izobraževanju odraslih bo moral imeti znanje o produkciji različnih vrst blaga in o gospodarstvu. S heterogenostjo učnih skupin se bo okrepila potreba po inštruiranju in svetovanju, kar bo vodilo k novim andragoškim rešitvam. Del učiteljev se bo specializiral za razvoj osebja in bodo skrbeli za konzultacije v omrežju trga dela in izobraževalnih ustanovah.

Vse več seniorjev

Življenjska doba se bo podaljševala, delovna kariera bo trajala dlje. V službah bo vse več ljudi, ki bodo stari 65 let in več. Posamezniki bodo hoteli svoj poklic opravljati tem dlje, čim večjo strokovno usposobljenost bo to delo zahtevalo. Povečala se bo tudi uporaba implicitnega znanja in znanja, pridobljenega z izkušnjami. Čeprav bodo imeli izkušeni delavci veliko tako implicitnega znanja kot izkušenj, ne bodo dovolj usposobljeni, da bi uporabljali nove metode dela. Temu bo namenjena skrb ob razvijanju posebnega individualno oblikovanega izobraževalnega programa. Še zlasti bo deležno podpore zagotavljanje blagostanja na delovnem mestu.

Zaradi staranja prebivalstva se bo število seniorjev večalo. Slednji bodo tudi zmeraj bolj izobraženi in zdravi. Pri podpori delovne sposobnosti in zdravja odraslih in seniorjev bo ključna ponudba neformalnega izobraževanja. Povečalo se bo tudi povpraševanje po za vse dostopni izobraževalni ponudbi na različnih ravneh izobraževanja. Novi zasebni ponudniki izobraževanja bodo vse pogosteje ponujali centralizirano in individualizirano izobraževanje.

Internacionalizacija in potreba po priznavanju znanja na podlagi demonstracije kompetenc

V polju izobraževanja bo zmeraj več učencev iz različnih jezikovnih in kulturnih okolij, večkulturnost bo tako tudi v izobraževanju odraslih postala del vsakdanjika. Še naprej bo potrebno izobraževanje za integracijo v družbo, povečale se bodo potrebe po osnovnem izobraževanju odraslih, kar bo še zlasti očitno pri ponudbi gimnazij za odrasle in ponudbi ljudskih šol. Ustanove, ki bodo organizirale neformalno izobraževanje, bodo morale vse pogosteje upoštevati zahteve, ki jih bo prinesla internacionalizacija, ter primerljivost izobraževalnih certifikatov. Finska bo razvila tudi izvoz izobraževanja odraslih. Sistem priznavanja na podlagi predstavitve kompetenc in neformalno izobraževanje bosta spremenjena v izvozni artikel.

V izobraževanju odraslih bo bolj kot do zdaj poudarjeno priznavanje že pridobljenega znanja. Ljudske šole bodo glede na lokalne potrebe in povpraševanje prevzemale odgovornost za poučevanje na posameznem tematskem področju. To znanje bo mogoče lokalno uporabiti tudi pri drugih oblikah izobraževanja.

6.16 IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH - NEVARNOSTI

V izobraževanje odraslih bo v prihodnje usmerjenih vse več pričakovanj, ki pa jim bo zahtevno zadostiti, saj se bodo sredstva za to področje drastično zmanjšala.

Z denarjem do kakovostnega izobraževanja odraslih

Poklicne naloge se bodo pospešeno spreminjale, prav tako hitrost menjavanja poklicev. Z obojim se bodo povečale potrebe po izobraževanju, podjetja pa bodo pogosteje kot doslej ponujala ozko usmerjeno izobraževanje in delodajalci bodo neposredno povezani z organizacijo in izvajanjem izobraževanja.

V prihodnje bodo različni načini neformalnega izobraževanja poenoteni, neformalno izobraževanje pa bo izgubilo vlogo pomoči pri odgovarjanju na spremenjene družbene potrebe po znanju. Ponudba na področju izobraževanja se bo zmanjšala, cene povišale in vsi si izobraževanja ne bodo mogli več privoščiti. Del odgovornosti za izobraževanje bo prenešen na organizacije civilne družbe. Gimnazija za odrasle se bo združila z navadnimi gimnazijami, strokovno znanje, potrebno za izobraževanje odraslih, bo slabše. Posledica tega bo ukinitje gimnazij za odrasle.

Poklicno šolanje odraslih in osnovno poklicno izobraževanje mladih se bosta zblížala. Izobraževanje bo organizirano po modulih, slušatelj pa bo lahko izbral tako module iz polja izobraževanja mladih kot odraslih. Poučevanje mladih in odraslih bo zato terjalo nove pedagoške rešitve.

Učenci čedalje bolj sami s svojim učnim programom

Od odraslega slušatelja se bo pričakovalo vse več samoumerjanja. Zaradi pomanjkljive koordinacije bi lahko na kraj in čas nevezana učna okolja slabo vplivala na načrtno izobraževanje. Posamezniki bodo sami odgovarjali za stroške izbranega šolanja. Del stroškov bo plačan z osebnih izobraževalnih računov.

Del zdajšnjih odraslih ne bo izpolnjeval meril, ki jih za odraslost postavlja družba. Velik izziv za poučevanje bo predstavljalo tudi povečevanje deleža tistih mladih, ki bodo šibki v znanju branja, računanja in tudi pri uporabi informacijske tehnologije. Možnosti izobraževanja odraslih za ustrezno delo s to skupino bodo omejene.

Razlike se bodo povečale, kakršnokoli izobraževanje odraslih pa bo dostopno le tistim, ki si ga bodo lahko privoščili. Izobraževanja kot dela politike aktivnega zaposlovanja bo manj, širša pa bo ponudba zasebnega izobraževanja.

6.17 OSNOVNO IZOBRAŽEVANJE IZ UMETNOSTI - CILJI

Umetnost za vse

Ministrstvo za šolstvo in kulturo bo izdelalo dolgoročen načrt, ki bo omogočil temeljno izobraževanje iz umetnosti za vse otroke. Več kot polovica finskih otrok se že udeležuje tovrstnega izobraževanja, ki je hkrati dostopno v bližini njihovega kraja bivanja. Za poučevanje umetnosti bodo na voljo za to namenjeni prostori ali pa bodo prostori v souporabi s predšolsko vzgojo in osnovnimi šolami. V osnovno izobraževanje iz umetnosti bodo v sklopu rednega programa vključeni tudi gimnazijci in gimnazijke. Odrasli se bodo lahko izobraževali ob delu.

Osnovno izobraževanje iz umetnosti bo pionir na področju poučevanja različnih učencev. Temeljna izobrazba iz umetnosti bo dostopna tudi priseljencem, in sicer kot del njihovega integracijskega izobraževanja. Na tem področju bo imel vsakdo svoj individualni učni načrt,

v katerem bodo upoštevane njegove sposobnosti in kultura. Učitelji bodo opravljali delo, ki spada na več področij, na primer skupaj s strokovnjaki s področja zdravstva. Novo področje delovanja bo interaktivno delovanje med otroci in odraslimi.

Raznoverstno učenje

Pri izobraževanju iz umetnosti se bo mogoče učiti na različne načine, sklopi bodo po obsegu spremenljivi in učenec bo lahko izbral med njimi primerne glede na svoje okoliščine in interes. Veliko bo vloženo v poučevanje nadarjenih in motiviranih, ki bodo lahko izobraževanje nadaljevali vse do visokošolske ravni. Izobraževalno omrežje bo pokrivalo področje celotne države in bo mnogim nudilo poučevanje kot storitev v bližnji okolici vse od predšolske vzgoje do visokošolske ravni.

Za tiste, ki ne bodo imeli možnosti ali motivacije, da bi poglobljeno sodelovali v tem izobraževanju, bo omogočeno sodelovanje v skrajšani obliki. To bo ustrezalo tudi mnogim odraslim, ki se bodo želeli razvijati in morda ponovno obuditi hobi iz otroštva. Umetnost bo mnogokrat uporabljena tudi kot preventivna oblika pomoči, rehabilitacija in sestavni del pri drugih vrstah pomoči.

Moč sodelovanja

Temeljno izobraževanje iz umetnosti bo tesno povezano s siceršnjo vzgojno in izobraževalno dejavnostjo. Visoke šole bodo delovale kot izobraževalna središča za osnovno izobraževanje iz umetnosti za učitelje in bodo tako hkrati pridobivale dodatno znanje o vsebini poučevanja in praksi na terenu. Visokošolski učitelji bodo nekaj dela opravili na trgu dela na področju umetnosti. Sodelovanje med osnovnim izobraževanjem iz umetnosti ter visokošolskim poučevanjem in raziskovanjem bo aktivno in tekoče.

Pri poučevanju odraslih bomo delovali v povezavi z neformalnim izobraževanjem. Mnogi učitelji osnovnega izobraževanja iz umetnosti bodo lahko delovali kot učitelji v obeh sektorjih.

Zahteve po kvalifikaciji učiteljev bodo še naprej visoke. Delovne razmere bodo prijetne, saj bo tudi okolje primerno za delo.

Poklic učitelja kot cenjen izvozni proizvod

Finski sistem izobraževanja učiteljev in učiteljic bo osnovnemu izobraževanju iz umetnosti zagotavljal kompetentne in visoko izobražene učitelje in učiteljice, ki se bodo pripravljene nenehno spopolnjevati na svojem področju. Dobro bodo poznali vsebino, imeli bodo dobre komunikacijske sposobnosti in široko učiteljsko izobrazbo. Te njihove sposobnosti ne bodo ostale prezrte v tujini – vse več bo mednarodnega strokovnega sodelovanja in obiski na finskih izobraževalnih ustanovah bodo postali del vsakdanjika. Vsi učitelji in učiteljice bodo imeli visokošolsko izobrazbo in vse več jih bo imelo visoko strokovno izobrazbo, ki jo bodo pridobili bodisi na strokovni šoli ali na univerzi.

6.18 OSNOVNO IZOBRAŽEVANJE IZ UMETNOSTI – NEVARNOSTI

Vsi v istem čolnu

Razlika med osnovnim izobraževanjem iz umetnosti in neformalnim izobraževanjem bo ostala nerazumljena. Izobraževalna ponudba bo prenešana na ljudske šole, za pouk predvidena količina ur pa se bo precej zmanjšala. Ob tem ne bo mogoče izvajati ciljno usmerjenega poučevanja, v izobraževalni ponudbi pa ne bodo upoštevane razlike. Na razpolago bo izobraževanje v le enem predvidenem obsegu. Zelo nadarjeni učenci bodo prešli v zasebno izobraževanje.

Pouk se bo izvajal v obliki zgolj enega tečaja naenkrat, zato bo fluktuacija učencev, učenk ter učiteljev in učiteljic velika. Razvoj izobraževalnih ustanov se bo zaustavil in v številnih občinah ustanove za poučevanje iz umetnosti sploh ne bodo obstajale. Učitelji in učiteljice bodo morali opravljati svoje delo v za to neprimernih prostorih, prav tako ne bodo imeli ustreznih delovnih pripomočkov. Učne skupine bodo velike, individualnih potreb ne bo mogoče prepoznati.

Storitve dostopne le premožnim

Osnovno izobraževanje iz umetnosti ne bo več zagotavljalo možnosti za podaljšano in poglobljeno izobraževanje. Da bi lahko odgovorili na potrebe po poučevanju, se bodo pojavile zasebne izobraževalne ustanove, v katere bodo učitelji in učiteljice izbrani na podlagi tržnih meril. Delovanje teh ustanov bo temeljilo na šolninah, ki jih bodo lahko plačali le premožni. Iz izobraževanja bo izključenih veliko otrok in mladostnikov, kar se bo odrazilo s povečevanjem razlik v družbi.

Poučevanje se bo odmaknilo od vzgoje in izobraževanja

Sodelovanje z drugimi vzgojno-izobraževalnimi ustanovami bo prekinjeno. Izobraževalne ustanove bodo celo delovale v istih zgradbah, a se bo pouk izvajal ločeno. Skupni projekti različnih ustanov za izobraževanje iz umetnosti se bodo nehali izvajati. Zaradi krčenja izobraževanja se bo raziskovalno in razvojno delo tega področja v visokem šolstvu končalo, polja se ne bo več načrtno razvijalo.

Razvojno delo in sodelovanje z ustanovami neformalnega izobraževanja se bo končalo. V predšolski vzgoji bodo imeli otroci le redko možnost izobraževati se iz umetnosti. Umetnost se kljub dozdašnjim dobrim rezultatom prav tako ne bo več uporabljala v sklopu zdravstvenih storitev, tj. pri rehabilitaciji ali kot pomoč pri zdravljenju.

Nič več zahtev po kvalificiranih učiteljih

Zaradi zmanjševanja nadzora nad kakovostjo izobraževalne ponudbe ustanove ne bodo zainteresirane za kvalifikacije in jih od svojih učiteljev in učiteljic ne bodo zahtevale. Iz zakonov in uredb bodo umaknjene zahteve o ustrezni kvalificiranosti učiteljev in učiteljic osnovnega izobraževanja iz umetnosti. Poučevanje bo prenešeno na mrežo, v kateri ne bo več nihče spremljal kakovosti. Učitelji in učiteljice, ki bodo imeli od prej veljavne kvalifikacije, bodo prešli v druga polja, opravljali svoj poklic neodvisno ali pa bodo odšli v tujino.

Slavko Gaber

PRIHODNOST EDUKACIJE MED STARIMI IN NOVIMI RACIONALNOSTMI

1 Uvod ali o prevzemu pobude s strani sindikata

Delo, ki ga imamo pred seboj, je nastalo kot študija preteklega, očitno uspešnega obdobja razvoja vzgoje in izobraževanja na Finskem in kot opozorilo na mogoče prihodnje nevarnosti za finsko izobraževanje na eni strani in priložnosti na drugi.

Študija je nastala v času, ki je bolj kot večina zadnjih desetletij zaznamovan s tveganjem (Beck, 2001) in napovedovanjem ter tudi že dejanskostjo globokih družbenih premen (Castel, 2009; Meda, 2011; Rifkin, 2011, 2014; Walerstein, 2013), in je kot takšna za Slovenijo zanimiva na več ravneh.

Za začetek pa tisto, kar pri študiji preseneti, ni njena vsebina niti čas, v katerem se je pojavila, ampak dejstvo, da je premislek o prihodnosti edukacije v državi, ki ima po standardih, ki jih postavlja mednarodna primerjava dosežkov učencev PISA, enega bolj učinkovitih sistemov šolstva, pripravil finski učiteljski sindikat (OAJ)¹ in ne tamkajšnje resorno ministrstvo ali pa vlada oziroma parlament.

.....
1 OAJ je finski sindikat s »120.400 članicami in člani s področij od predšolske vzgoje do univerzitetnih učiteljev in učiteljic« (OAJ, 2014). Pri tem je pomembno dejstvo, da je v polju vzgoje in izobraževanja še bolj kot na drugih področjih zaposlovanja, kjer je povprečen delež vključenih približno 75 %, delež včlanjenih v sindikate izjemno visok: »vključenost učiteljstva v sindikate je 95 %, kar je eden najvišjih deležev vključenosti na svetu« (ibid.). Med članstvom tudi na Finskem močno prevladujejo ženske (74 %).

Še več: v Sloveniji zveni znano in domače, ko sindikat v uvodu v svojo študijo zapiše, da se je slednjo odločil pripraviti, ker tega ni naredila država, čeprav je obljubljala, da bo takšno strategijo sprejela² in bi bil že skrajni čas, da bi jo.³

Študija s svojim začetnim opozorilom dodatno pridobi na strokovni zanimivosti, ker je njen opomin o zamudi neverjetno blizu oceni, ki jo ob prvih odzivih na finske rezultate PISA 2012 poda eden od mednarodno najbolj uveljavljenih strokovnjakov za področje edukacije na Finskem, ki pravi: »Mnogi na Finskem verjamejo, da je PISA Finsko obvarovala pred slabimi reformami, ki ne bi bile dobre niti za učiteljstvo niti za državo.« (Sahlberg, 2014, prim tudi Sahlberg, 2011) Žal pa se ni zgodilo le to, še opozarja Sahlberg, pač pa je bilo na Finskem »konec vseh sprememb – tako dobrih kot slabih – in s tem smo izgubili našo sposobnost prenavljati in prilagajati se okolju, ki se spreminja« (Sahlberg, 2014). Država tako ni naredila kaj dosti »za izboljšanje znanja matematike vse od prvih rezultatov PISA izpred 12 let« (ibid.). Paradoksalno je ukvarjanje strokovne javnosti z iskanjem odgovorov na vprašanje, »kje ležijo mogoči razlogi za dobre rezultate, obrnilo pozornost edukatorjev na Finskem od ukvarjanja s prihodnostjo na ukvarjanje s preteklostjo« (Sahlberg, 2011, str. 136).⁴

2 »V času druge vlade Mattija Vanhanena (2007–2010) so potekale razprave o tem, da bi za potrebe razvoja izobraževalnega in vzgojnega sistema ustanovili delovno skupino za prihodnost. To se kljub vsem prizadevanjem ni zgodilo in tudi v aktualnem vladnem programu ni o tem nobenih smernic.« (OAJ, 2014)

3 V pričujočem spremnem zapisu bomo mestoma izpostavili tudi opozorila, ki jih tekst in dogajanje v tematiziranem sistemu edukacije prinašata kot mogočo spodbudo za razmislek o dogajanju v šolski politiki v Sloveniji. Zdi se, da je lahko prvo opozorilo te vrste (OP, št. 1) že kar pričakovanje OAJ, da bi bilo prav, da se nacionalne oblasti končno lotijo koherentne formulacije dograjevanje sistema vzgoje in izobraževanja. Omenjeno bi bilo v Sloveniji mogoče narediti na ozadju dela, ki je bilo opravljeno pri pripravi Bele knjige 2011.

4 Zdi se, da lahko navedeno opažanje predstavlja naslednje opozorilo (OP, št. 2) za vse, ki se tako ali drugače ukvarjamo z refleksijo in tudi z implementacijo logik edukacijskih politik v Sloveniji. Ne manjka namreč znakov, ki govorijo v prid nujnosti povezovanja vseh potencialov, ki jih na tem področju v Sloveniji premoremo, v prid še pravočasnemu in premišljenemu načrtovanju prihodnosti sprememb na tem za Slovenijo izjemno pomembnem področju.

Omenjeno nepripravljenost na spremembe in prilagajanje na področju edukacije v času, ko so druge države izboljševale svoje znanje, avtor primerja z negibnostjo Nokie, ki je, ko je Apple dal na trg iPhone, imela dominanten položaj na trgu mobilnih telefonov, a je, zaslepljena s svojim uspehom, spregledala izziv. Nokia, ki je celo prva izdelala ekran na dotik, ni naredila naslednjega koraka, ki pa ga je storil Apple in jo tako prehitel. Dogajanje je po njegovem podobno tistemu na področju edukacije. Velik »dotok tujcev, ki so obiskovali zelo uspešne finske šole, je privedel oblast do tega, da se je bala spremeniti karkoli« (Sahlberg, 2014). Ko se je ob tem izpel še zagon aktivistov s področja edukacije iz 90. let minulega stoletja, se je Finska – še posebno ob povečanju deleža otrok priseljenih delavcev – znašla med državami, ki so na lestvici PISA sicer še vedno visoko, a drsijo navzdol.⁵

Tudi ta, že tretji premik države navzdol⁶ sili Finsko v premislek o potrebnih ukrepih na področju, ki je za vse, še posebno pa za manj številčne nacije odločilnega pomena v njihovi skrbi za ekonomsko kompetitivnost in še bolj za dolgoročno kakovost življenja njenih državljanek in državljanov.⁷

.....
5 Finska je leta 2000 svet in tudi sebe presenetila z dosežki na področju bralne pismenosti, kjer je s 546 točkami zasedla prvo mesto; v naravoslovju se je s 538 točkami uvrstila na tretje mesto, v matematiki, pa je s 536 točkami dosegla četrti najboljši rezultat med udeleženkami preverjanja. S temi dosežki je bila ne le nedvomno najuspešnejša evropska država, ampak tudi država s skupno najboljšim dosežkom med vsemi državami, ki so sodelovale na preverjanju PISA leta 2000. Leta 2012 je ostala visoko med uspešnimi državami, a je na Finskem bolj kot to odmevalo dejstvo, da jo je na enem od področij, ki so jih preverjali – tj. v matematični pismenosti –, prvokrat prehitela njena evropska sosedica: Estonija.

6 Finska je tako leta 2012 pri matematiki dosegla 519 točk, leta 2009 pa 541; pri bralni pismenosti 524 točk, leta 2009 pa 536. Prav tako se je njen rezultat poslabšal na področju naravoslovja, kjer so finski 15-letniki leta 2009 dosegli 554 točk, leta 2012 pa 545. Ker je trend pri matematiki, denimo, že vse od leta 2003 enak in znaša razlika med dosežkoma leta 2003 in 2012 25 točk (544 : 519), omenjeni trend očitno zahteva premislek, skrb pa je kljub temu, da so dosežki Finske še vedno med najboljšimi na svetu, upravičena (prim. PISA 2012, vol. I, str. 56 in FI 2012).

7 Indeks kakovosti življenja, ki ga v svojih študijah prikazuje UNDP, dokazuje visoko stopnjo povezanosti med kakovostjo življenja in izobrazbo določene nacije. V oceni, ki je bila leta 2014 objavljena za leto 2013, sta Finska in Slovenija uvrščeni ena ob drugi: Finska zaseda 24., Slovenija pa 25. mesto med 187 razvrščenimi državami. Obe državi sta uvrščeni v kategorijo držav z »zelo visoko ravtnjo človekovega razvoja« (prim. UNDP, 2013).

Pri tem se je torej hitreje kot država na izzive časa s svojo študijo odzval sindikat in tudi ministrstvo za šolstvo opozoril na njegovo zaostajanje. Ali je mogoče v tej zamenjavi pričakovanega vrstnega reda poiskati sporočilo tudi za položaj v Sloveniji, je očitno skorajda povsem retorično vprašanje (OP, št. 3).

2 Evropska komisija in sindikat razmišljata podobno?

OAJ ponuja svoj premislek o prihodnosti edukacije vzporedno s tem, ko je Evropska komisija ob koncu leta 2012 v razpravo poslala dokument z naslovom: *Premislek o edukaciji: investicija v spretnosti (angl. skills) za boljše socialno-ekonomske dosežke* (prim. EU, 2012). Komisija pri tem ocenjuje, da »evropski sistemi še vedno ne zagotavljajo pravih spretnosti za zaposljivost in ne sodelujejo ustrezno s poslovnim okoljem in zaposlovalci, da bi približali učno izkušnjo realnosti delovnega okolja« (ibid. 2). Prav to neskladje med potrebami gospodarstva in kompetencami, ki jih ponuja šola, naj bi povečevalo »skrb za kompetitivnost evropske industrije« (ibid.). Tej formulaciji, ki prežema celoten dokument, sledijo postavljeni cilji Evropske komisije za čas, ki je pred šolskimi sistemi v članicah EU. Povzeto strnjeno: celoten dokument »vlade« EU govori o njeni zavezanosti vrsti racionalnosti, ki je ozko na sledi skrbi za reprodukcijo kapitala in skladno z zvedbo človeka na še en element kapitala (t. i. človeški kapital) in določa bistvene elemente logike šolskih politik zahodnega sveta ter skuša s podpiranjem gibanja za globalno reformo vzgoje in izobraževanja (GERM) naddoločiti logiko razvoja šolskih sistemov po svetu (prim. Murgatroyd in Couture, 2013).

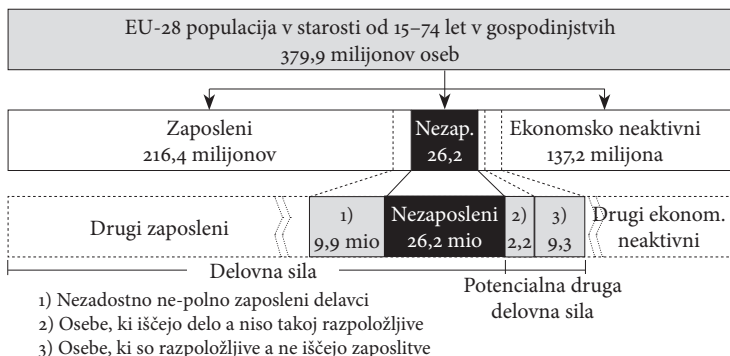
Zdi se, da Evropska komisija pri tem – celo bolj togo kot OECD⁸ in njima podobne mednarodne povezave – ostaja gluha za ugotovitve

8 Presenetljivo ali pa ne, že študija o prihodnosti šolanja, ki jo je OECD predstavila javnosti leta 2001, ostaja pri prikazovanju mogočih scenarijev razvoja šolanja v naslednjih desetletjih bistveno manj usmerjena le na trg kot EU leta 2012, ko imamo za seboj še izkušnjo zloma slepega neoliberalnega naskoka na nebo (prim. OECD 2001).

različnih strokovnjakov (prim. Castel, 2009; Castells et al., 2012; Duru-Bellat, 2006; Jackson, 2009; Meda, 2011; Rifkin, 2011, 2014; Walersstein et al., 2013, Murgatroyd in Couture, 2013) in dogajanja v družbah, ki opozarjajo na verjetno iztekanje obdobja dominantnosti t. i. druge industrijske revolucije in tržne ekonomije, ki je bolj ali manj izključno zavezana zasebni lastnini – ekonomije, v kateri štejeta predvsem tekma za trge in produkcija, ki skuša izsiliti nenehno rastočo potrošnjo in formiranje t. i. propotrošnika⁹ (prim. Skidelsky, 2012 in Hartley, 2012). Namesto pripoznanja slepe ulice, v kateri se je znašla omenjena logika in jo najbolj očitno sporočajo milijoni brezposelnih,¹⁰ in namesto povečane skrbi za pravičnost v polju edukacije za to, da bi v procesu edukacije ob kompetencah, ki so potrebne za spoprijeme v polju tržnih ekonomij, pridobili tudi znanje, spretnosti, veščine, ki jih potrebujemo za sodelovanje, za skupno skrb za okolje in za zmanjšanje v nebo vpijočih neenakosti v sodobnih družbah (prim. Stiglitz, 2013), ter namesto povrnitve občutka za učenje kot užitek, ki ga prinesejo le nova spoznanja, tako Evropska komisija ostaja pri retoriki zveličavnosti trga. Šolam po državah članicah nalaga nov krog tekme za trge, ki dnevno producirajo tisoče novih brezposelnih in ne

9 Pri tem merimo na angl. pojem *prosumer* (proizvajalec in potrošnik) in predlagamo v razpravo slovenski prevod v propotrošnik. To je oseba, ki v omenjeni dvojnosti nastopa zdaj kot »smuk in zdaj kot lev« ter sebe lovi za rep.

10 Slika 1: Nezaposlenost in dodatni indikatorji, EU-28, 15.–74. leta, 2014 (1.000 oseb)

Vir: Prirjeno po Eurostat, 2014, <http://europeansting.com/2014/04/11/the-true-eu-unemployment-rate-may-have-soared-to-21-9/> (pridobljeno 15. 8. 2014).

morejo prodati proizvedenega. Zdi se, da pri tem pusti povsem ob strani dejstvo, da je v svetu, v katerem živimo, bistveno večji problem kot vprašanje, kako proizvesti še več materialnih dobrin, vprašanje, kako in zakaj državljanke in državljane iz dneva v dan pripravljati na nov krog tekme za pridobitev dela, ki bi jim omogočilo, da trošijo še več; vprašanje meja našega planeta, izziv, kako ob tekmi in prizadevanju za »biti najboljši, prvi ipd.« vzpostaviti mehanizme vzajemnosti, skrbi za druge, kako ohraniti ostanke skupnosti in kako vzpostaviti nove oblike skupnega.

Rečeno drugače: pred nami je izziv vzpostavljanja novih racionalnosti. Tistih, ki bodo individualnosti in svobodi izbire, ki ju je treba braniti, sopostavile sodelovanje in skupnost in ob tekmovanju razvijale sodelovanje ter ob skrbi za zasebno lastnino – tudi tej se ne kaže odpovedati – poskrbele tudi za mišljivost individualnega prispevka k temu, kar bo skupno dobro, in tega, kaj lahko naredimo za to, da bo narava, da bo planet, ki nam omogoča živeti, tu tudi za zanamce.

Ob tem, tukaj zgolj nakazanem ozadju (prim. tudi Gaber, Tašner, Marjanovič, 2011 in Gaber, 2014) kaže razmisliti tudi o enem od mogočih pristopov k razmisleku o prihodnosti vzgoje in izobraževanja. Brez pretenzij, da bi bil to lahko edini ali prevladujoči pristop, si bomo – tudi zato, ker so nekateri drugi pristopi temeljito predstavljeni drugje (prim. OECD, 2001) – na tem mestu dovolili, da ob njem opozorimo na nekaj izbranih tez poročila, ki jih prinaša knjižica, ki je pred nami.

3 Sindikat vidi dlje kot Komisija?

Prebiranje pričujoče publikacije pokaže, da sindikat išče poti prihodnje edukacije v obzorjih, ki segajo tudi onstran dometa premisleka Evropske komisije. Tako že na ravni pristopa k vprašanju edukacije stavi na zaupanje v edukacijo, učiteljstvo in na pravičnost v smislu zahteve po zagotavljanju visoke stopnje usposobljenosti vseh,

ki bivajo na Finskem, za spoprijeme z izzivi sodobnosti, usposobljenosti za to, da živijo svoje življenje skladno z lastno presojo o dobrem, človeka vrednem življenju.¹¹

Podrejanje logike vzgoje in izobraževanja zgolj ali pa predvsem logiki trga in takojšnje uporabnosti na področju mezdnega dela pa sindikat razume kot nevarnost mogočega bodočega razvoja edukacije v njihovi državi.¹²

4 Sklep ali o zahtevnosti konceptualiziranja in vzpostavljanja polj novih racionalnosti

Sindikat OAJ se očitno zaveda tudi zahtevnosti in tveganosti spreminjanja svojega sistema edukacije – zahtevnosti, ki jo prinaša obdobje krize in v še večji meri možnost in potrebnost prehajanja v nove načine bivanja v poljih hibridnih ekonomij (prim. Rifkin, 2014). Tako je v tekstu na več mestih po eni strani predstavljena realna nevarnost, da bo edukacija deležna nadaljnjega krčenja sredstev; povečevanja neenakosti med šolami v okoljih, ki se bodo bolje pozicionirala v času krize, in onimi, ki bodo ostala z manj sredstev; med učenci in učenkami, ki prihajajo iz okolij z večjo količino različnih vrst kapitala, in onimi iz tozadevno prikrajšanih družin ipd.

Ob tem bo »EU povečala pritiske za uskladitev celotnega sistema

11 »V letih od 2014 do 2030 bo velik izziv edukacijske politike zagotovitev enakopravnosti in kulture zaupanja v sektorju edukacije.« In še: »Ustavili bomo povečevanje krajevnih, socialnih in kulturnih neenakosti edukacijskih storitev.« Ti in vse druge podobne navedbe so vzete iz poročila, ki je pred nami. Avtor pričujočega zapisa se zahvaljujem prevajalki za možnost vpogleda v besedilo pred natisom. V sindikatu govorijo celo o posebnem predmetu, ki naj bi skrbel za kakovost življenja ljudi: »Skupni predmet na drugi stopnji izobraževanja bo kakovost življenja, katerega ključne vsebine bodo socialne veščine, odnos s sočlovekom, zdravje in varnost.« (OAJ, 2014a).

12 »Izobraževanje bomo merili in ocenjevali le z vidika gospodarstva.« (OAJ, 2014a). In še: »Potrebe trga dela bodo predstavljale izziv za tradicionalno splošno izobraževanje in univerze. Poleg običajnega šolanja bo vse več izobraževanja na delovnem mestu (ibid.).

izobraževanja« (prim. Finska 2030). Sindikat pri tem zavzema v veliki meri preišljeno držo in kot eno od oblik edukacije navzven vidi tudi odprtost za prilagajanje potrebam gospodarstva,¹³ seveda pa, kot smo že omenili, vidi v mogočem »podrejanju šole trgu« eno največjih nevarnosti za prihodnost vzgoje in izobraževanja na Finskem.

Ob zavedanju nujnosti iskanja rešitev, ki bi ohranile naravnost finskega šolskega sistema tako v smer kompetitivnosti kot v smer pravičnosti, ki vsem omogoči, kolikor je le mogoče visoko stopnjo realizacije lastnega določanja vrednega življenja v skupnosti, ki je strukturirana okrog skrbi za skupno in obče dobro, pa je očitno, da tako kot večina nas tudi sindikat šele nabira ideje za kreiranje polj vzporednih ekonomij, življenj, ki ob kompetitivnosti vzpostavljajo polja sodelovalnega sobivanja (t. i. sodelovalne skupnosti – prim. Rifkin, 2014).

Ko tako v tekstu dostikrat najdemo zapise, ki dajejo občutek, da želi sindikat bolj, kot je to še smiselno, streči pripravi na delo (npr. že v osnovni šoli),¹⁴ kaže te zapise bolj kot slabost teksta razumeti kot znak ogromnosti naloge, ki stoji pred generacijo, ki bo zamikala tržno enodimenzionalne racionalnosti sodobnosti v naslednje smeri:

- prepletanje kompetitivnosti in sodelovanja in pri tem vzpostavljanje sveta, ki bo ohranil in nadgradil skrb za individualno svobodo tudi tako, da bo vzel z ramen individua vsaj del teže pritiska logike potrošništva in pretirane tekmovalnosti v boju za vedno več istega;
- vzpostavljane področja vzajemnosti kot medosebne pomoči, opor, struktur skupnosti, ki bodo ponujale zatočišča tistim, ki

13 In še o izzivu, ki bo tudi pred gospodarstvom: »Največji izziv v gospodarstvu bo, kako javne odhodke in prihodke uskladiti tako, da bosta izobraževanje in vzgoja še naprej lahko delovala kot gonilo razvoja. Na univerzah bo vzpostavljeno raziskovanje in izobraževanje o vplivih edukacije na gospodarstvo, s čimer bo zagotovljena podlaga za delovanje in dan prispevek k investiranju v izobraževanje.« (OAJ, 2014a.)

14 »Učitelji in učiteljice bodo vse bolj sodelovali med seboj, znanje si bodo izmenjevali na ravni šole, med oddelki, s trgom dela, družbo in tudi mednarodno.« (OAJ, 2014a.)

jih bomo vsaj občasno potrebni; to bo generacija, ki ji bo, upajmo, uspelo s sveta izbrisati sramoto, ki je ni zmoгла odpraviti naša generacija – umiranja od lakote v času obilja;

- ob tehnoloških prebojih, ki jih je deloma omogočila prav tekmovalnost, znati ohraniti planet za prihodnje rodove.

Ob naštetem bo seveda treba razviti še dosti tega, kar je trenutno zunaj dosega naše individualne in kolektivne imaginacije.

Pri zamikanjih racionalnosti med svetom, ki je prinesel veliko smiselnega in še vedno proizvaja tudi dosti potrebnega, a se ob tem vse bolj zapleta v lastne meje, in svetom racionalnosti, ki bodo našle pot naprej, bo, verjamemo, imelo veliko vlogo šolstvo, ki bo stavilo na pravičnost in poštenost (prim. Rawls, 1971) ter bo pri oblikovanju prehoda tudi aktivno sodelovalo.

Pri iskanju novih poti pa bomo očitno potrebovali še dosti premislekov, ki bodo podobni iskanjem finskega sindikata, ki mu kaže za opravljeno delo čestitati in od njega prevzeti več sporočil – tudi tisto, da pot ne bo niti ravna niti lahka (OP, št. 4).

Dejstvo, da sta pričujočo knjižico ob prijaznem odstopu pravic za natis s strani OAJ v slovenski prostor skupaj prenesla Sindikat, vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (SVIZ) in Center za študij edukacijskih politik (CEPS) s Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, pa daje upanje, da bomo tudi v Sloveniji zmogli zbrati moči za naš prispevek k modusom in sprejemljivosti omenjenih prehajanj tudi pri nas (OP, št. 5). Pri tem bo pomembno povezati premisleke in prizadevanja različnih akterjev od učiteljstva, preko staršev, raziskovalnih institucij do gospodarstva in politike v skupen premislek o pomenu edukacije za kakovost življenja vseh, tako v Sloveniji kot tudi v svetu, ki je danes bolj soodvisen kot kadarkoli doslej, in se zavedati, da premene ne bodo niti enostavne in – čeprav jih nekaj že poteka – tudi hitre ne bodo. Naj nam bo drobna knjižica, ki je pred nami, v vzpodbudo.

Literatura in viri

- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji 2011 (ur. Krek, J. in Metljak, M.), http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf (pridobljeno 15.8. 2014).
- Castel, R. (2009). *La montée des incertitudes : Travail, protections, statut de l'individu*. Paris: Ed. du Seuil.
- Castells, M. et al. (2012). *The aftermath: The Cultures of the Economic Crisis*. Oxford: OUP.
- Collins, R. (2013). The end of middle-class work: no more escapes, in Wallerstein et al.: *Does Capitalism have a Future?*, Oxford: OUP.
- Duru-Bellat, M. (2006). *L'inflation scolaire*. Paris: Seuil.
- EU (2012). *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes. (COM 669 final)*. Strasbourg: EC,
- (Eurostat 2014), <http://europeansting.com/2014/04/11/the-true-eu-unemployment-rate-may-have-soared-to-21-9/> (pridobljeno 15.8.2014).
- FI (2012). http://blogs.edweek.org/edweek/curriculum/2013/12/educational_tourism_to_finland.html ///- 22-12-2013.
- Gaber, S.; Tašner, V.; Marjanovič Umek, L. (2011). *Družba, šola, delo, lenoba*. Ljubljana: PE.
- Gaber, S. (2014). Sodobna slovenska družba njene racionalnosti in vključevanje žensk v politiko, v: *Zahtevna razmerja* (Antić-Gaber, M. – ur.). Ljubljana: FF (pred natisom).
- Hartley, D. (2012). *Education and the culture of consumption. Personalisation and the social order*, Routledge: RUP.
- Jackson, T. (2009). *Prosperity without Growth*. London: earthscan.
- Meda, D. (2011). *Travail: la revolution necessaire*, La Toure d' Aigues: L' aube poche.
- Murgatroyd, S, ; Couture, J-C. (2013). *Rethinking Equity*. Alberta: FTP.
- OAJ (2014). http://www.oaj.fi/cs/oaj/public_en (pridobljeno 7. 8. 2014).
- OAJ (2014a). *Finska v vrhu znanja 2030*. Ljubljana: SVIZ in PEF.
- OECD (2001). *What Schools for the Future?* Paris: OECD (CERI).
- Rawls, J. (1971): *A Theory of Justice*. Cambridge: HUP.
- Rifkin, J. (2007). *Konec dela [The End of Work]*. Ljubljana: KRT.
- Rifkin, J. (2011). *The third industrial revolution*. New York: Palgrave-Mcmillan.

- Rifkin, J. (2014). *The zero marginal cost society*. New York: Palgrave-Mcmillan.
- Sennett, R. (2006). *The Culture of the New Capitalism*, Yale: YUP.
- Sahlberg, P. (2011). PISA in Finland: An Education Miracle or an Obstacle to Change? *CEPS Journal*, Vol. 1; No. 3, str. 119–140.
- Sahlberg, P. (2014). *Pasi Sahlberg on Finland's recent PISA results*, <http://pasisahlberg.com/pasi-sahlberg-on-finlands-recent-pisa-results/> (pridobljeno 21. 8. 2014).
- Sahlberg, P. (2014a). The PISA 2012 scores show that failure of 'market based' education reform, <http://pasisahlberg.com/the-pisa-2012-scores-show-the-failure-of-market-based-education-reform/>.
- Skidelsky R & E. (2012). *How Much is Enough? The Love of Money, and the Case for the Good Life*, London: Allen Lane.
- Stiglitz, J. (2013). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. New York: Norton Paperback.
- UNDP (2013). Human development index. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index (pridobljeno 3. 9. 2014).
- Wallerstein et al. (2013): *Does Capitalism have a Future?*, Oxford: OUP.

IMENSKO IN POJMOVNO KAZALO

A

administracija, 14, 45, 62–63, 70, 73

B

blagostanje, 9, 26, 33, 35, 38, 48, 70, 75

– duhovno, 37, 53

– gospodarsko, 11

brezplačno, 36, 43, 65, 68

C

Castells, M., 85, 90

Collins, R., 90

Castel, R., 81, 85, 90

E

ekologija, 7, 10, 21, 29

evalvacija, 63, 66

F

fakulteta, 89

financiranje, 7, 11, 15, 17–18, 20, 27,

54, 62, 65, 68–69

fleksibilnost, 28, 35, 67

G

Gaber, S., 81, 86, 90

gimnazija, 16–18, 20–21, 51–52,

56–58, 60–61, 74–76

gospodarstvo, 9, 14, 19, 25–27, 29,

41–42, 50, 58–59, 63, 68, 74, 84,

91–93

– rast, 21, 25–26, 28, 45

I

individualizacija, 32

inovacije, 24, 54, 65

izobraževanje odraslih, 18–19, 32, 41,

71, 73–77

izključevanje, 26, 30, 50, 52, 58, 60

J

javno, 5, 11, 17, 19–20, 23, 26–27, 31,

43, 47, 49–51, 54, 69, 82, 84, 88

K

kakovost, 17, 24, 31, 33–34, 36–37,

42–48, 50, 53–58, 61–63, 65–67,

70, 72–73, 76, 80

kakovost življenja, 83, 87, 89

kompetence, 17–19, 60, 75, 84–85

kompetitivnost, 54, 62, 67–68, 83–84,

88

kvalifikacija, 31, 38, 47, 69–70, 72,

79–80

M

matura, 16, 57

Meda, D., 81, 85, 90

Murgatroyd, S., 84–85, 90

N

nasilje, 34

neenakost, 24, 47, 85, 87

nevarnost, 7, 34, 37, 41, 45, 49, 51–52,

55, 58–60, 67, 72, 76, 79, 81, 87–88

O

občine, 13, 19, 25–26, 33, 42–44, 48,

56–59, 79

osnovna šola, 15–16, 21, 42, 47–50, 57,

61, 77, 88

P

plačljivo, 13, 27, 36, 47, 68

poklici, 10, 26, 29, 31, 37–38, 46, 49,

51–52, 70–72, 74–76, 79–80

poklicno izobraževanje, 16–18, 25, 54,

58–60, 71, 73–74

– na delovnem mestu, 16, 25–26,

33, 55, 60, 72, 87

pomoč, 10, 15, 26–29, 32–33, 35–36,

43, 46, 48–51, 53–54, 58, 60,

62–63, 65, 67, 73, 76, 78, 80, 88

posebne potrebe, 20, 32, 36, 44, 51

povezovanje, 16, 24, 56–57

pravičnost, 7, 11, 30, 85–86, 88–89

predšolska vzgoja, 13–15, 25, 33–35,
37–38, 42–47, 52, 69, 77–78,
80–81

priseljenci, 77, 83

R

raziskovanje, 14, 17, 23–24, 26, 54,
62–64, 66–68, 70, 72, 78, 88

razlike, 14, 19, 24, 27, 45–46, 49–50,
59, 61, 65, 73, 77, 79–80, 83

razvoj, 6–7, 9, 12, 14, 19, 21, 24–26,
28–31, 34, 36, 42–45, 49, 53–55,
57–70, 72, 74, 79, 81–84, 87–88

Rawls, J., 89, 90

Rifkin, J., 81, 85, 87–88, 90–91

S

Sahlberg, P., 5, 82–83, 91

Sennett, R., 91

sindikati, 6, 8, 10, 23, 41, 81–82, 84,
86–89

skupnost, 11, 17, 26, 36–37, 43–44, 49,
65–67, 71, 86, 88

sodelovanje, 10–11, 13, 16, 24, 27–28,
32–34, 36, 44, 48, 53–57, 62–64,
67, 69–70, 72, 78–80, 85–86, 88
– mednarodno, 63, 68, 71

Stiglitz, J., 85, 91

svetovanje, 31–32, 48, 53, 57–58, 60,
64–65, 74

T

tehnologija, 7, 10, 21, 26, 28–29,
34–36, 41, 59, 68, 70, 77

tekmovanje, 13, 24, 50, 63, 68, 86

trajnost, 9, 12, 21, 29–30, 41–42, 48

trg, 9, 41, 68, 83–85, 87–88

trg dela, 16–17, 24–25, 28, 31, 35,
47–49, 51, 54–56, 58, 60, 64–65,
68–72, 74, 78, 87–88

U

učiteljstvo, 6, 12, 32–34, 38, 48, 51, 71,
73, 81–82, 86, 89

umetnost, 14–15, 25, 36, 42–43, 53, 64,
69, 71, 77–80

univerza, 5, 14, 17, 26, 42, 44–45,
54, 57, 62–64, 68–70, 72–73, 79,
87–89

upravljanje, 15, 27, 33, 35, 38, 42, 52, 65

usmerjanje, 15, 26, 34, 36, 48–49, 53,
66

ustvarjalnost, 32, 48, 66

V

Vanhanen, M., 9, 82

večkulturnost, 36, 75

visoke strokovne šole, 17–18, 42, 57,
62, 64, 68, 79

vrtec, 11, 14, 21, 25, 27, 33–34, 36,
47, 70

vrednote, 11–12, 17, 20, 23–24, 24, 69

vođenje, 6–7, 11, 17, 24, 26, 33, 39,
48–50, 52–53, 55, 58, 60, 62, 65,
67, 70

W

Wallerstein, E., 90, 91

Z

zasebno, 5, 43, 47, 51, 60, 68–69, 75,
77, 79–80, 85–86

zaposlovanje, 26, 43, 52, 74, 77, 81

Želena prihodnost, kot jo vidijo finski učitelji in učiteljice, se naslanja na enakost, profesionalizem, kolegialnost in preišljeno vodenje. Prihodnost Finske je, kot sklene poročilo, odvisna od tega, kako dobro bo Fincem uspelo v prihodnosti zaščititi razmeroma visoko stopnjo enakosti dohodkov in pravičnost edukacije. Področje vzgoje in izobraževanja je dojeto kot odločilni igralec, ki naj bi ohranil Finsko kot eno najbolj izobraženih nacij in kot nacijo, v kateri je financiranje edukacije dojeto kot investicija in ne kot strošek. To poročilo zavzame sistemski pogled na prihodnost edukacije kot moči (ang. *force*) v obliki, ki naj bi prinašala dobro vsem ljudem. Velika prednost pričujočega dela, ki je bilo opravljeno pod vodstvom sindikata OAJ, je v tem, da pomaga Fincem jasneje videti, kakšna bo naša prihodnost, če ne nehamo upati na najboljše in ne začnemo s strastjo, vztrajnostjo in odločno-stjo te prihodnosti oblikovati. (Pasi Salhberg)